Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Ivana Krčová

Odůvodnění rozhodnutí

Diplomová práce

Olomouc 2014

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Odůvodnění rozhodnutí vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

Ve Velké Bystřici dne 14. dubna 2014

Děkuji paní JUDr. Kláře Hamuľákové, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce, její užitečné rady a odborné připomínky při zpracovaní daného tématu.

Obsah

1. ÚVOD 6

2. PŘEDVÍDATELNOST SOUDNÍHO ROZHODNUTÍ 10

2.1 Předvídatelnost a odůvodnění rozhodnutí 11

2.2 Závaznost soudní judikatury 12

3. ODŮVODNĚNÍ ROZSUDKU SOUDU PRVNÍHO STUPNĚ 16

3.1 Formální náležitosti rozsudku 16

3.2 Náležitosti odůvodnění rozsudku 17

3.2.1 Přednesy účastníků 19

3.2.2 Skutková zjištění 19

3.2.3 Hodnocení důkazů 21

3.2.4 Právní posouzení věci 22

3.2.5 Přesvědčivost rozsudku 23

3.3 Ústní odůvodnění rozsudku 24

4. ZKRÁCENÉ ODŮVODNĚNÍ ROZSUDKU 26

4.1 Zkrácené odůvodnění podle § 157 odst. 3 OSŘ 26

4.2 Zkrácené odůvodnění podle § 157 odst. 4 OSŘ 28

4.2.1 Rozsudek v tzv. bagatelní věci, proti němuž není odvolání přípustné 28

4.2.2 Rozsudky vyšších soudů, proti kterým není odvolání přípustné 30

4.2.3 Rozsudek, proti němuž se účastníci odvolání vzdali 32

5. ODŮVODNĚNÍ ROZSUDKU VYŠŠÍMI SOUDY 33

5.1 Odůvodnění rozsudku odvolacího soudu při potvrzení prvoinstančního rozsudku 34

5.2 Odůvodnění rozsudku odvolacího soudu při změně prvoinstančního rozsudku 35

5.3 Zkrácené odůvodnění rozsudku vyššími soudy 37

5.3.1 Princip priority ústavně konformního výkladu 38

5.3.2 Evropský trend odůvodnění rozhodnutí 39

5.3.3 Funkce odůvodnění soudcovského rozhodnutí 40

5.4 Úplné odůvodnění rozsudku vyššími soudy 41

6. ODŮVODNĚNÍ USNESENÍ 42

6.1 Neodůvodněná usnesení 43

6.1.1 Usnesení o nařízení předběžného opatření 45

6.1.1.1 Neodůvodňování předběžných opatření podle Nejvyššího soudu 46

6.1.1.2 Odůvodňování předběžných opatření podle Ústavního soudu 47

6.2 Zkrácené odůvodnění usnesení 48

6.3 Odůvodnění usnesení o nákladech řízení 48

7. ZÁVĚR 51

8. SUMMARY 55

9. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ 56

1. Úvod

Diplomová práce se zabývá problematikou odůvodnění rozhodnutí, co by jedním z atributů práva na spravedlivý proces pramenícího z článku 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a článku 36 Listiny základních práv a svobod. Dané téma je společné vícerým právním odvětvím, ať už ze systému práva soukromého nebo veřejného. Mezi stěžejní právní odvětví se řadí civilní právo procesní, správní právo a trestní právo. Každé ze zmíněných právních odvětví má svou vlastní úpravu odůvodnění, která má obecné rysy se zbylými, ale i své zvláštnosti s ohledem na samostatné postavení a účel úpravy daného odvětví. Úpravu odůvodnění a jeho jednotlivých náležitostí najdeme například v § 157 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „OSŘ“), ve znění pozdějších předpisů, v § 68 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů a v § 125 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů.

V naší diplomové práci je věnována pozornost pouze odůvodnění rozhodnutí z pohledu rozhodování soudů v civilním soudním řízení. Nevěnujeme se v ní blíže komparaci s dalšími uvedenými úpravami ani jejich specifiky, protože odůvodnění rozhodnutí podle občanského soudního řádu, i když se tak možná při prvním pohledu do jeho ustanovení nejeví, je obsáhlé, mnohdy problematické a nabízející více pohledů na danou věc. Pokud bychom se v budoucnu daným tématem zabývali ještě podrobněji, nabízel by se rozbor provázanosti se správním právem (konkrétně část V. OSŘ), ale i trestním. Komparace s trestním právem by mohla být přínosem pro odůvodnění civilních rozsudků například v tom směru, že trestní rozsudky obsahují skutkový závěr v samotném výroku. Propojení jednotlivých právních odvětví je zajímavé, ale zasloužilo by si více prostoru, než nám rozsah diplomové práce umožňuje.

I když jde o globální téma, které má své právní zakotvení v mnoha právních řádech, omezujeme se v tomto směru pouze na české civilní právo procesní. Jen ojediněle využíváme komparaci s jinými právními úpravami. Souvisí to se zájmem, který je problematice odůvodnění rozhodnutí věnován na našem území a který často vyvolává názorové střety. Snažíme se dát každému z nich prostor, což ve výsledku ovlivňuje samotný rozsah práce, který nepřipouští ještě širší nadnárodní pohled. Obecné srovnání anglosaského a kontinentálního systému práva z pozice odůvodnění rozhodnutí, ale i pohledů jednotlivých právních řádů náležejících do jedné nebo druhé skupiny, by mohlo být v budoucnu rovněž podrobeno dalšímu výzkumu.

Prostor, který byl zatím věnován našemu tématu v odborných kruzích, není zanedbatelný. Nejkomplexněji se mu věnuje soudce Nejvyššího soudu Pavel Vrcha, autor svého druhu jediné monografie „Odůvodnění civilního rozsudku“ a rovněž několika článků, které publikuje v odborných časopisech i elektronicky na své webové stránce. Jeho monografie však nepokrývá, jak už z názvu vyplývá, celou tématiku, kam nepochybně patří i odůvodnění usnesení. Svou roli proto sehrává řada odborných článků. Danou monografii doplňují o nové pohledy a názory na stejnou věc, zabývají se i okruhy v ní nezachycenými, reagují na zákonodárné počiny a budoucí perspektivy. Mezi autory článků najdeme právní teoretiky i praktikující právníky. Nezastupitelné místo zaujímá judikatura Nejvyššího soudu a Ústavního soudu, o kterou se opírá jak P. Vrcha, tak zbylí autoři. Na posledním místě nesmíme zapomenout ani na komentovaná znění občanského soudního řádu. O svébytném postavení odůvodnění rozhodnutí a jeho důležitosti v rámci civilního práva procesního svědčí i mezinárodní konference na dané téma, která se uskutečnila v roce 2010 v Brně.

V textu práce využíváme všechny výše uvedené zdroje. Stěžejní je pro naši práci judikatura Nejvyššího soudu a Ústavního soudu. Nacházíme v ní odpovědi skoro na všechny otázky, které se vztahují k odůvodnění rozhodnutí, ale i tématům s ním souvisejícími. V práci s judikaturou vidíme největší přínos jak pro nás samotné, tak pro čtenáře.

O náročnosti a rozsahu daného tématu svědčí několik následujících poznámek, které v krátkosti nastiňují obsah práce. Celou práci od první kapitoly zastřešují procesní zásady a právní principy. Věnujeme se zejména předvídatelnosti soudního rozhodnutí. Princip předvídatelnosti, co by legitimní očekávání určitého výroku na základě případů již rozhodnutých, je spojen i s jeho následným odůvodněním. Z důvodu jeho nyní již zákonné úpravy jej blíže představujeme na začátku práce a navíc se zamýšlíme nad souvisejícími tématy, jako je závaznost judikatury.

V další kapitole se věnujeme odůvodnění rozhodnutí podle § 157 odst. 2 OSŘ. Od přijetí občanského soudního řádu se počet zákonných požadavků v § 157 odst. 2 už nejméně dvakrát rozšířil o další položky. Opačné tendence nepozorujeme. Souvisí to s několika faktory, které reagují na vývoj soudnictví i praxi soudců při psaní odůvodnění. Každý z požadavků má své opodstatnění a svou nenahraditelnou roli. Z toho důvodu se je snažíme přiblížit každý jednotlivě. Po teoretickém představení každého bodu upíráme naši pozornost praktickým směrem. Na řadě rozhodnutí Nejvyššího soudu a Ústavního soudu upozorňujeme na pochybení, kterých se soudy dopouštějí při jejich písemném (ne)zachycení do odůvodnění.

Náročnost a rozsah práce je dále určen skutečností, že civilní soudní řízení je dvojinstanční, a ani tak není obrana účastníka řízení ještě vyčerpána. Od řízení v prvním

stupni, přes odvolací a dovolací řízení se dostáváme až k řízení před Ústavním soudem, co by specifickým soudním orgánem ochrany ústavnosti. I když pro odůvodnění rozhodnutí vyšších soudů není speciální právní úprava a vychází se z úpravy odůvodnění pro prvoinstanční rozsudky, je zde několik věcí k zamyšlení, které si žádají bližší rozbor. Nejproblematičtější je (ne)možnost použití tzv. zkráceného odůvodnění na rozhodnutí vyšších soudů.

Tím se dostáváme k další kapitole, která je nedílnou součástí naší práce. Zkrácené odůvodnění, se kterým občanský soudní řád počítá už minimálně jednu desítku let, našlo své místo po boku odůvodnění podle § 157 odst. 2 OSŘ. Zkrácené odůvodnění je odlišné v pohledu na výčet náležitostí, které mají být promítnuty v jeho písemné podobě a na kterých samotné rozhodnutí stojí. Jsou značně zredukované oproti úplné verzi podle § 157 odst. 2 OSŘ. Podle občanského soudního řádu má zkrácené odůvodnění rovněž specificky určené situace, za kterých je možné jej využít. Poukazujeme ale na mezery v úpravě jeho znění, které připouštějí použití zkráceného odůvodnění nad rámec předurčených situací. Jakkoli se úprava zkráceného odůvodnění může zdát jednoduchá a má být nástrojem zrychlení a zjednodušení civilního procesu, obě dvě nastíněná specifika přinesla řadu polemik, teoretických i praktických přístupů a s nimi argumenty je podporující nebo vyvracející.

Většinu práce věnujeme odůvodnění rozsudku, jako stěžejní formě rozhodnutí. Ne všechna rozhodnutí se však vydávají formou rozsudku. Pomíjíme platební rozkaz a středem našeho dalšího zájmu je usnesení. Úprava odůvodnění usnesení počítá i se skupinou usnesení, která nemusí obsahovat odůvodnění. Podle našeho názoru jde o nejkontroverznější část práce, zvláště co se týče (ne)odůvodnění usnesení o nařízení předběžného opatření. Názorový střet převládá už delší dobu a drží se, a to je na tom to nejzajímavější, na nejvyšší soudní úrovni. Na opačných miskách vah jsou tentokrát Nejvyšší soud a Ústavní soud. Postoje obou soudů se většinou v nazírání na diskutabilní věci prolínají a uvádíme je jako jistou pojistku za sebou. Tentokrát musíme ke každému z nich přistupovat jednotlivě.

Při zpracování každé kapitoly používáme logické metody jako dedukci, analýzu a syntézu. Ve značné části práci pracujeme s metodou srovnávací. Omezujeme se na mikrokomparaci, jíž se rozumí srovnání jednotlivých právních norem, jednotlivých institucí a institutů apod.[1]

Jak už vyplývá ze stručně představeného obsahu, cílem práce je ucelený pohled na odůvodnění rozhodnutí. Kromě monografie P. Vrchy (i když ani ona není kompletní) tu neexistuje jiná odborná práce na dané téma, která by pokrývala všechny otázky odůvodnění

[1] KNAPP, Viktor. *Úvod do vědecké práce*. 1. vydání. Brno: rektorát UJEP, 1981, s. 146.

rozhodnutí. Každý z odborných článků nebo soudních rozhodnutí reagují na jednu konkrétní výseč nebo jeden konkrétní problém, jako je zkrácené odůvodnění rozhodnutí, odůvodnění rozhodnutí vyššími soudy nebo odůvodňování předběžných opatření.

Výzkumná otázka dané práce zní: Jaká je kvalita právní úpravy odůvodnění civilních rozhodnutí? Obecná hypotéza zní: Dodržení zákonných náležitostí přispívá ke zvýšení kvality odůvodnění civilních rozhodnutí. Obecná hypotéza je dále rozpracována do čtyř pracovních hypotéz. Úprava zákonných náležitostí odůvodnění rozhodnutí podle § 157 odst. 2 OSŘ je dostatečná. Úprava zákonných náležitostí zkráceného odůvodnění rozhodnutí je dostatečná. Úprava zákonných náležitostí odůvodnění vyššími soudy je dostatečná. Úprava zákonných náležitostí odůvodnění usnesení je dostatečná.

2. Předvídatelnost soudního rozhodnutí

Rozhodnutí, která spojuje obdobný skutkový stav, vyvolávají v účastnících řízení legitimní očekávání, že i jejich případ bude podobně posouzený a naplní se tak požadavek předvídatelnosti soudního rozhodnutí. Princip legitimního očekávání a předvídatelnosti soudního rozhodnutí dostal v současné době výslovnou zákonnou podobu v § 13 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „NOZ"). Definice předvídatelnosti v § 13, dnes už platného i účinného, NOZ je následující: „Každý, kdo se domáhá právní ochrany, může důvodně očekávat, že jeho právní případ bude rozhodnut obdobně jako jiný právní případ, který již byl rozhodnut a který se s jeho právním případem shoduje v podstatných znacích; byl-li právní případ rozhodnut jinak, má každý, kdo se domáhá právní ochrany, právo na přesvědčivé vysvětlení důvodu této odchylky". Důvodová zpráva k § 13 blíže rozvádí důvody k jeho zakotvení. Zákonodárce si je vědom abstraktnosti normativních konstrukcí právních předpisů a výskytu neurčitých právních pojmů v našem právním řádu. Pomocí soudního rozhodování dochází k jejich konkretizaci a dotváření právního řádu z pozice hmotného práva, i když, jak známo, český právní řád nestojí na precedentech. Snaží se předejít libovůli při rozhodování stanovením legitimního právního důvodu očekávat obdobné právní posouzení případu s již rozhodnutými a dovolat se ochrany oprávnění založeného hmotným právem. To má význam pro právní jistotu a pro stabilitu práva jako výraz zásady *stare decisis*. Zároveň si je vědom změny práva v jeho historickém vývoji, což vede k rozdílné aplikaci psaného práva. Pokud se soud odchýlí od zásady předvídatelnosti, musí důvody odlišné aplikace psaného práva náležitě zdůvodnit.[2]

Odchýlení se od uvedených principů je však stále kvůli svému častému výskytu problémem, který snižuje důvěru v soudnictví. Opakem předvídatelnosti je tzv. překvapivé rozhodnutí, které vnímáme jako porušení daného principu. „Za překvapivé (nepředvídatelné) je považováno též takové rozhodnutí, jež z pohledu předcházejícího řízení originálním způsobem posuzuje rozhodovanou věc a jehož přijetím je účastník řízení zbaven možnosti skutkově a právně argumentovat".[3] Překvapivé rozhodnutí je podle Nejvyššího soudu ve svém důsledku vadou řízení, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci[4] a kvůli

[2] ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vydání. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012, s. 72 – 73.
[3] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. dubna 2013, sp. zn. 32 Cdo 1591/2011.
[4] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. ledna 2007, sp. zn. 28 Cdo 3256/2006.

nedostatku předvídatelnosti jde o porušení práva na spravedlivý proces podle článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.[5]

Předvídatelnost rozhodnutí spojená s aplikací hmotného práva je doprovázena jeho procesní stránkou, když předvídatelnost souvisí také s očekávaným procesním postupem soudu. Na to nově reaguje i občanský soudní řád v § 6, podle kterého v řízení postupuje soud předvídatelně a v součinnosti s účastníky řízení tak, aby ochrana práv byla rychlá a účinná a aby skutečnosti, které jsou mezi účastníky sporné, byly podle míry jejich účasti spolehlivě zjištěny. Princip předvídatelnosti se kromě odůvodnění rozhodnutí projevuje zejména ve zvláštní poučovací povinnosti soudu podle § 118a odst. 2 OSŘ. Poučení podle § 118a odst. 2 OSŘ činí předseda senátu tehdy, když se jeho právní názor rozchází s právním názorem účastníka řízení. Zároveň jej vyzve k uvedení dalších skutečností. Podle Jany Kříváčkové je tato zvláštní poučovací povinnost možná i ve vztahu k poučení o odchýlení se od stávající judikatury.[6] I v případě předvídatelnosti procesního postupu soudu dochází k pochybením, což opět dokládají příklady z praxe. „Je třeba, aby odvolací soud, v případě, že setrvá na svém názoru na aplikaci § 87 o. s. ř., náležitě objasnil individuální okolnosti projednávaného případu, které jej odlišují zejména od okolností vylíčených v jiných případech, v nichž rozhodl opačně“.[7] Odvolací soud v tomto případě porušil princip předvídatelnosti určení místní příslušnosti soudu.

Vedle nově zakotveného § 13 NOZ a § 6 OSŘ sehrává dosavadní bohatá judikatura vztahující se k předvídatelnosti, ať už z úhlu aplikace hmotného práva nebo procesního postupu soudu, i nadále svou důležitou roli při výkladu tohoto principu.

2.1 Předvídatelnost a odůvodnění rozhodnutí

Pokud se soud odchýlí od stávající a převažující judikatury a nenaplní tak princip předvídatelnosti, musí důvody svého rozhodnutí náležitě objasnit. K vysvětlení tohoto odklonu je soudu dán prostor v odůvodnění, kam má promítnout úvahy a myšlenky, které ho k tomu vedly. Podle Nejvyššího soudu „povinnost soudů rozsudky odůvodnit (§ 157 odst. 1 o. s. ř.), a to způsobem zakotveným v § 157 odst. 2 o. s. ř., je jedním z principů řádného a spravedlivého procesu vyplývajících z článku 36 a násl. Listiny základních práv a svobod a z článku 1 Ústavy České republiky, který představuje součást práva na spravedlivý proces.

[5] Nález Ústavního soudu ze dne 22. května 2013, sp. zn. I. ÚS 3844/12.
[6] Podrobněji KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Vliv § 13 navrhovaného občanského zákoníku na soudní rozhodování v civilním soudním řízení. *Právní fórum*, roč. 8, 2011, č. 8, s. 383 – 385.
[7] Nález Ústavního soudu ze dne 13. prosince 2011, sp. zn. II. ÚS 727/11-1.

Z odůvodnění musí vyplývat vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry na straně druhé. Stav, kdy rozsudek postrádá náležitosti uvedené v § 157 odst. 2 o. s. ř., ve svých důsledcích vede k tomu, že se stává nepřezkoumatelným“.[8] Podle § 157 odst. 2 OSŘ dále soud dbá o to, aby odůvodnění rozsudku bylo přesvědčivé.

Význam odůvodnění soudního rozhodnutí je podle našeho názoru důležitější než samotný výrok. Pouze výrok rozhodnutí bude důležitý zejména pro účastníka řízení, kterému jeho znění svědčí. Naopak tomu, komu nepřiznává právo nebo mu ukládá povinnost, je pro další možnou obranu bezpředmětný. Z jeho strany se dostává do popředí úloha odůvodnění, kde bude hledat důvody takového rozhodnutí a chyby, kterých se mohl soud při rozhodování dopustit. Jelikož účastníci řízení bývají ve většině případů před soudem v postavení právních laiků, měl by to soudce při psaní odůvodnění zohlednit. Měl by se vyvarovat složitých právních konstrukcí nebo pouhých odkazů na zákonná ustanovení či jiná soudní rozhodnutí. Pro tuto jeho tvůrčí činnost je zde řada právních časopisů nebo specializovaných internetových portálů, kam může přispět svými odbornými statěmi. K účastníkům řízení musí v odůvodnění přistupovat s menší mírou formalismu a vyložit jeho myšlenkové procesy výstižně v tom směru kdo, co, komu a proč. Odůvodnění soudního rozhodnutí předně slouží účastníkům řízení. Jak jsme ale již uvedli výše, soudní rozhodnutí, konkrétně jeho odůvodnění, pomáhá dotvářet právo. Z toho důvodu nemůžeme pominout ani jeho význam směrem dovnitř právního světa – rozšíření okruhu judikatury, odvolací a dovolací řízení, vyplňování mezer v právu aj.

2.2 Závaznost soudní judikatury

S předvídatelností soudního rozhodnutí souvisí otázka, do jaké míry jsou soudy při rozhodování vázány předešlou judikaturou a z jakého okruhu relevantní judikatury mají případně vycházet. Při nalézaní odpovědí na tyto otázky se pokusíme vycházet z teorie práva, modifikovanou názory nejvyšších soudních instancí.

Právní řád České republiky se řadí do kontinentálního systému práva. Tento systém nepovažuje soudní rozhodnutí za pramen práva. Soudní rozhodnutí nevytváří obecné pravidlo

[8] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. února 2010, sp. zn. 30 Cdo 541/2008.

chování, které by se stalo součástí právního řádu. Tvorba pravidel chování je úkolem zákonodárného sboru, který je k tomu nadán pravomocí.[9]

Soudní rozhodnutí je závazné a soudně vynutitelné pouze mezi stranami sporu. Jinak řečeno, jde o individuální právní akt vydaný v konkrétním případě. Závazné není celé rozhodnutí: „Jen výrok rozhodnutí je tedy způsobilý přivodit účinky, které zákon spojuje s jeho právní mocí a vykonatelností, zatímco prostřednictvím odůvodnění rozhodnutí soud jen sděluje své skutkové a právní závěry ve výroku vyjádřené“.[10]

Soudci by měli rozhodovat každý případ podle svého nejlepšího svědomí a vědomí, vázáni přitom „pouze“ zákonem (článek 95 odst. 1 Ústavy České republiky). Nemusejí následovat rozhodovací praxi jiných soudů a mohou se svým rozhodnutím od jejich odchýlit.

Na druhou stranu je však v naší společnosti snaha, aby se rozhodování soudů sjednotilo a naplnilo tak požadavek předvídatelnosti soudcovského rozhodování. A právě soudní rozhodnutí instančně vyšších soudů jsou hlavními směrodatnými ukazateli a pomůckami, jakými se mohou soudy při svém rozhodování řídit. To potvrzuje například i jedno z rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, neboť předvídatelnost soudního rozhodnutí platí obecně a vztahuje se na všechna soudní řízení, nikoli jen na občanské soudní řízení. „Rozhodnutí vrcholných soudů, jakkoliv nemají precedenční účinky, je třeba respektovat v případech, kdy soud posuzuje skutkově i právně analogickou věc. Třebaže jde o rozhodnutí v jednotlivé konkrétní věci, zpravidla působí i jako interpretační vodítko při rozhodování ve skutkově a právně obdobných věcech“.[11] Stejně se vyjádřil i Ústavní soud: „ …obecný soud sice není v české právní kultuře formálně vázán judikaturou vyšších soudů, musí však přinejmenším vzít relevantní závěry takovéto judikatury, při řešení otázky Quit juris, do úvahy, zejména v situaci, kdy se zjevně nejedná o jednoduchý případ interpretace práva“.[12]

Pro snazší orientaci v nespočetné řadě případů se rozhodnutí, která jsou svým významem hodná následování, publikují ve Sbírkách soudních rozhodnutí a stanovisek. Sbírky přibližují rozhodovací činnost Nejvyššího soudu i některá rozhodnutí krajských soudů. Tyto uspořádané soubory různých rozhodnutí rovněž nepředstavují formální prameny práva, ale jde o ucelené inspirační zdroje pro řešení budoucích sporů. Zde bude soudce čerpat užitečné myšlenky a úvahy, kterými se jeho kolegové řídili, a důvody, na základě kterých případ rozhodli. Všechny tyto potřebné informace nalezne nikoli v samotném výroku

[9] OSINA, Petr. In KUBŮ, Lubomír, HUNGR, Pavel, OSINA, Petr. *Teorie práva*. Praha: Linde Praha, 2007, s. 187.
[10] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. června 2009, sp. zn. 20 Cdo 2770/2007.
[11] Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. prosince 2008, sp. zn. 8 As 31/2008-72.
[12] Nález Ústavního soudu ze dne 17. srpna 2005, sp. zn. I. ÚS 403/03.

rozhodnutí, ale v jeho odůvodnění. Odůvodnění rozhodnutí vyššími soudy v tomto případě neslouží pouze pro účastníky řízení, ale svým významem pomáhá „tvořit právo“. Stejnou úlohu vidí odborná právní veřejnost také v rozhodování prvoinstančních soudů. O kvalitu a přesvědčivost jejich rozhodnutí jsme ale ochuzeni z důvodu nedostatečné publikace, jak je tomu u Nejvyššího soudu, k nimž má veřejnost neomezený přístup. Zlepšení stávající situace do budoucna snad přinese nějaká veřejně přístupná evidence rozhodnutí všech soudů.[13]

Málokterý soudce v dnešní době rozhoduje případ, aniž by si nevyhledal odpovídající judikaturu, která se věcně váže k jeho případu. Může to být například proto, že se s případem, který mu byl rozvrhem práce přidělen, ještě nikdy předtím po rozhodovací stránce nesetkal. Z toho důvodu mu budou nejvíce nápomocná jiná, obdobně řešená soudní rozhodnutí (judikáty). Taková rozhodnutí vytváří ustálenou judikaturu, kterou lze rozumět „dostatečně reprezentativní a stran řešení dané otázky výrazně převažující rozhodovací praxi soudů, jež je až na zcela ojedinělé výjimky ve shodě, vykazuje prvek opětovného a kontinuálního výskytu v plynoucím čase, objevuje se případně na úrovni několika instancí a z hlediska seznatelnosti je publikována způsobem veřejnosti bez vynaložení nadměrného úsilí, jež lze rozumně požadovat, obecně dostupná“.[14]

Závaznost, jako potencionální vlastnost ustálené judikatury, je znát především v situacích, kdy pomocí ní účastníci řízení argumentují před soudem, je-li v daném případě relevantní.[15] V takovém případě má stejnou váhu jako jiné zákonné náležitosti kladené na odůvodnění uvedené v § 157 odst. 2 OSŘ, se kterými se soudce musí v odůvodnění rozhodnutí vypořádat. „Argumentuje-li účastník řízení názory právní vědy nebo judikatury, musí se obecný soud s názory, v těchto pramenech uvedenými, argumentačně vypořádat, případně i tak, že vysvětlí, proč je nepovažuje pro danou věc za relevantní. Jen tak může být odůvodnění rozhodnutí soudu přesvědčivé a jen tak může legitimizovat rozhodnutí samotné v tom, že správný výklad práva je právě ten výklad, který soud zvolil“.[16]

K argumentaci za pomoci judikatury může přistupovat i sám obecný soud v odůvodnění rozhodnutí. Na jednu stranu využije judikaturu k podpoře svého výroku, když jako příklad uvede obdobné rozhodnutí jiného soudu. Na druhou stranu jí opět podporuje svůj výrok, tentokrát ale z pohledu komparace. Přiblíží účastníkům řízení skutkově podobný případ s jiným právním posouzením, než ke kterému sám došel, o kterém se důvodně

[13] KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Vliv § 13 navrhovaného občanského zákoníku na soudní rozhodování v civilním soudním řízení. *Právní fórum*, roč. 8, 2011, č. 8, s. 382.
[14] HANUŠ, Libor. K míře závaznosti soudní judikatury. *Právní rozhledy*, roč. 15, 2007, č. 16, s. 578.
[15] Tamtéž.
[16] Nález Ústavního soudu ze dne 17. srpna 2005, sp. zn. I. ÚS 403/03.

domnívá, že vedle jeho rozhodnutí nemůže obstát. Judikatura totiž není neměnná, ale vyvíjí se s ohledem na společenský vývoj. Vývoj společenských podmínek s dopadem na rozhodování soudů a změnu judikatury vnímá i sám Ústavní soud ve světle principu právní jistoty a principu rovnosti před zákonem.[17]

[17] Nález Ústavního soudu ze dne 20. září 2006, sp. zn. II. ÚS 566/05.

3. Odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně

3.1 Formální náležitosti rozsudku

Občanský soudní řád rozeznává tři formy soudního rozhodnutí. Rozsudek, usnesení a platební rozkaz. Rozsudkem rozhoduje soud o věci samé (§ 152 odst. 1 OSŘ). Tato zásada je však prolomena několika výjimkami, kdy soud rozhoduje pomocí zbylých forem. Každé písemné vyhotovení rozsudku musí odpovídat zákonným požadavkům, které jsou na něj kladeny. Písemné vyhotovení rozsudku má čtyři základní části: záhlaví, výrok, odůvodnění a poučení a dále den a místo vyhlášení rozsudku a podpis předsedy senátu (§ 157 odst. 1 OSŘ).

Ze záhlaví rozsudku musí být patrné, že rozsudek byl vydán jménem republiky, kterým soudem, kdo byl soudce a přísedící, kdo byli účastníci řízení, jejich zástupci, případná účast státního zastupitelství a Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, označení projednávané věci a zdali šlo o rozsudek částečný, mezitímní, rozsudek pro uznání nebo rozsudek pro zmeškání. Rozsudek částečný, mezitímní, rozsudek pro uznání nebo rozsudek pro zmeškání lze vydat jen v zákonem stanovených případech a přívlastek takového rozsudku se uvádí po údaji označujícím projednávanou věc.[18]

Označení účastníků se liší podle povahy sporu. Ve sporném řízení jde o žalobce a žalovaného (§ 90 OSŘ). Žalobce podává žalobu, žalovaný je ten, proti komu žaloba směřuje. V nesporném řízení vystupuje jako účastník navrhovatel a ten, o jehož právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno. Účastníkem je také navrhovatel a ten, kterého zákon za účastníka označuje (§ 6 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních; dále jen „ZŘS“). Postavení toho, o jehož právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno stejně jako toho, koho za účastníka označuje zákon, je dáno jeho procesním nebo hmotně právním postavením. Pro identifikaci účastníků řízení vyžaduje zákon označit je jejich datem narození nebo identifikačním číslem.

Výrok rozsudku, tzv. enunciát, můžeme definovat jako autoritativní odpověď na formulovaný petit žaloby. Výroková část rozsudku je stručné a jasné sdělení o tom, jak soud danou věc rozhodl. Výrok rozsudku obsahuje také rozhodnutí o nákladech řízení, nikoli však

[18] IŠTVÁNEK, František. In DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád: komentář. I. díl*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, s. 703.

posouzení předběžné otázky, jak bylo soudy judikováno.[19] Pro rozlišení více výroků se používají římské číslice.

Odůvodnění písemného vyhotovení rozsudku podává vysvětlení o tom, jak soud danou věc po skutkové a právní stránce posoudil. Občanský soudní řád v ustanovení § 157 odst. 2 obsahuje základní náležitosti, které má mít každé úplné odůvodnění rozsudku. Jednotlivé náležitosti jsou uvedené v takovém pořadí, které by mělo být zachováno i v samotném odůvodnění rozsudku. Soud v odůvodnění rozsudku uvede, čeho se žalobce domáhal a z jakých důvodů, vyjádření žalovaného, popřípadě jiného účastníka řízení, výklad o tom, které skutečnosti má soud za prokázané a které nikoli, důkazní prameny, úvahy při hodnocení důkazů, proč neprovedl i další důkazy, závěr o skutkovém stavu věci, právní kvalifikaci věci. Zákonné ustanovení dále obsahuje zákaz ze spisu opisovat do odůvodnění skutkové přednesy účastníků a provedené důkazy. Soud rovněž musí dbát o přesvědčivost odůvodnění rozsudku.

Kromě odůvodnění se všemi výše uvedenými body zná občanský soudní řád i zkrácené odůvodnění podle § 157 odst. 3 pro odůvodnění rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání. Soud v něm musí uvést předmět řízení a důvody pro vydání rozsudku pro uznání nebo rozsudku pro zmeškání. Při odůvodnění rozsudku, proti němuž není odvolání přípustné nebo proti němuž se účastníci odvolání vzdali, vychází soud z § 157 odst. 4 OSŘ. V takto zkráceném odůvodnění se uvádí předmět řízení, závěr o skutkovém stavu a stručné právní posouzení.

Poučení poskytuje informaci, zda je proti rozsudku možné podat opravný prostředek a informaci o možnosti výkonu rozhodnutí nebo exekuci.

3.2 Náležitosti odůvodnění rozsudku

Zákonný požadavek na podobu odůvodnění písemného vyhotovení rozsudku obsahoval občanský soudní řád již od svého přijetí v roce 1963, který nabyl účinnosti 1. dubna 1964. Jeho prvotní znění v § 157 odst. 2 OSŘ bylo následující: „V odůvodnění rozsudku uvede soud podstatný obsah přednesů, stručně a jasně vyloží, které skutečnosti má prokázány a které nikoliv, o které důkazy opřel svá skutková zjištění a jakými úvahami se při hodnocení důkazů řídil, proč neprovedl i další důkazy, a posoudí zjištěný skutkový stav podle příslušných ustanovení, jichž použil“. Podle třetího odstavce: „V zájmu výchovného působení rozsudku dbá soud o to, aby odůvodnění rozsudku bylo přesvědčivé a zabývalo se i příčinami sporu“.

[19] Rozhodnutí NS ČSSR ze dne 9. července 1965, sp. zn. 4 Cz 94/95 (R 61/1965).

Úprava náležitostí odůvodnění je i po několika novelizacích OSŘ stále součástí § 157 odst. 2. Obsahově však doznala jistých změn, které novelizacemi reagovaly jak na praxi soudců při psaní odůvodnění, tak i na nárůst počtu soudních případů. K významnějším změnám této problematiky došlo zákonem č. 30/2000 Sb. (tzv. velká novela OSŘ) a později zákonem č. 7/2009 Sb. (tzv. souhrnná novela OSŘ).

Velká novela zakotvila požadavek závěru o skutkovém stavu věci a dále zákaz opisovat ze spisu skutkové přednesy účastníků a provedené důkazy. Důvodová zpráva k uvedenému zákonu jasně říká, že ze závěru o skutkovém stavu věci se máme dozvědět, co je výsledkem jednotlivých skutkových zjištění. Druhý přínosný požadavek byl právně zakotven proto, aby se předešlo opisování částí spisu, které nic nevypovídají o tom, jaké jsou skutečné důvody rozhodnutí.[20] Kromě novelizace § 157 odst. 2 OSŘ rozšířila uvedený paragraf o další dva odstavce a zakotvila tzv. zkrácené odůvodnění rozsudku. O jeho přínosu a specifikách bude pojednáno v další části této práce.

Jedním z vytyčených cílů souhrnné novely bylo omezení rozsahu odůvodnění rozhodnutí soudů. Potřeba změny podle zákonodárce vycházela z toho, že stávající požadavek kladený na odůvodnění zatěžuje soudce, je zdrojem průtahů v soudním řízení a některé typy rozhodnutí není nutné odůvodňovat.[21] Dopad vytyčeného cíle se projevil ve formulaci, že „odůvodnění uvedené v písemném vyhotovení rozsudku musí být v souladu s vyhlášeným odůvodněním“. Omezení rozsahu odůvodnění se promítlo taktéž do podoby § 169 odst. 2 OSŘ, který se rozšířil o výčet usnesení, která nemusí obsahovat odůvodnění. Pojednání o výhodách či nevýhodách neodůvodňování usnesení a celkovém dopadu souhrnné novely na § 169 odst. 2 OSŘ bude rovněž věnováno více prostoru v samostatné podkapitole. Cíl souhrnné novely však podle odborné právní veřejnosti nebyl naplněn tak, jak bylo původně zamýšleno. Ke zrychlení civilního soudního řízení došlo pouze v podobě přípravného jednání, nikoli odůvodnění, které musí stále soudce písemně vypracovat. Podle Jaromíry Jirsy by se perspektiva českého civilního procesu měla vydat cestou od listiny k verdiktu a nikoli naopak.[22]

[20] Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, III. volební období, 1998 – 2002. Tisk č. 257: Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

[21] Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, V. volební období, 2006 – 2010. Tisk č. 478: Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

[22] JIRSA, Jaromír. Perspektivy českého civilního procesu. *Právní rozhledy*, roč. 6, 2012, č. 12, s. 431 a 434.

V následujících podkapitolách se budeme podrobněji věnovat každému z požadavků platného znění § 157 odst. 2 OSŘ při zachování zákonné posloupnosti tak, jak dané ustanovení řadí jednotlivé požadavky za sebou.

3.2.1 Přednesy účastníků

Odůvodnění rozhodnutí začíná představením sporu. Soudce musí ve stručnosti uvést, čeho se žalobce, na základě v žalobě vylíčeného skutkového stavu, domáhá a jaké ho k tomu vedou důvody. Následuje stručné vyjádření žalovaného. Další možná reakční vyjádření by měl soudce v krátkosti shrnout a rovněž promítnout do odůvodnění. Z takto výstižného uvedení případu by měl každý, komu by se rozsudek dostal do ruky, po přečtení říct, co bylo předmětem sporu, jaké jsou argumenty pro a jaké jsou argumenty proti, obou procesních stran. Pro přehlednost je podle našeho názoru vhodné, aby postoje obou stran byly náplní samostatných odstavců. Přispěje to snazší orientaci v textu odůvodnění.

Soudy chybují především v tom, že nedokážou vystihnout podstatu sporu a vylíčit ji v pár větách, a proto se uchylují k doslovným přepisům ze žaloby. Takto za sebou řazené výňatky působí jako výsledek neuspořádaně a bez logické návaznosti. Navíc jasně odporují zákonu, který říká, že není přípustné ze spisu opisovat skutkové přednesy účastníků a provedené důkazy. Odpověď na otázku, do jaké míry to má vliv na rozhodnutí ve věci, přinesl Nejvyšší soud, když řekl, že "skutečnost, že písemné vyhotovení napadeného rozhodnutí zčásti odporuje § 157 odst. 2 věty první části věty za středníkem o. s. ř., je sice vadou řízení, při přezkoumatelných skutkových a právních závěrech onoho rozhodnutí však nejde o takovou vadu řízení, jež by mohla mít za následek nesprávnost rozhodnutí ve věci".[23]

K navyšování počtu stránek a zejména nepřehlednosti odůvodnění přispívá také popis celé procesní historie. Z ní by se v odůvodnění měly vyskytnout pouze takové momenty, které do předmětu sporu zasáhnou výrazněji, například když vlivem úmrtí dojde k procesnímu nástupnictví, do řízení přistoupí další účastník nebo je připuštěna změna žaloby.[24]

3.2.2 Skutková zjištění

Po úvodním představení předmětu sporu dochází podle zákonné posloupnosti k vylíčení skutkového stavu. Zákon požaduje, aby soud stručně a jasně vyložil skutková zjištění. Než k tomu ale přistoupí, měl by odůvodnění v krátkosti rozšířit ještě o jednu,

[23] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. května 2004, sp. zn. 29 Odo 257/2002.
[24] VRCHA, Pavel. *Odůvodnění civilního rozsudku*. Praha: Leges, 2010, s. 26.

zákonem výslovně nezmíněnou část. Po žalobním tvrzení a vyjádření žalovaného by mělo být uvedeno, které skutečnosti jsou mezi stranami nesporné a které soud vzal za svá skutková zjištění (§ 120 odst. 3 OSŘ). Touto vsuvkou soud naznačí, co není třeba dokazovat a jakým směrem se bude dále ubírat dokazování těch skutečností, které zůstaly sporné.[25] Uvedený postup je podle našeho názoru logický a možná by se měl v budoucnu promítnout do znění § 157 odst. 2 OSŘ.

Smyslem této části odůvodnění je uvést, jaké důkazní prostředky soud provedl, jaká jednotlivá skutková zjištění z nich získal a nakonec jaký konkrétní důkaz plyne ze skutkových zjištění. Význam skutkových zjištění si můžeme představit například na stavbě pomyslné pyramidy. Jednotlivá skutková zjištění tvoří základní kameny, jejichž skládáním získáme pyramidu představující skutkový stav. Vrchol pyramidy je závěrem o skutkovém stavu věci v podobě skutkové právní věty.

Abychom došly až k vrcholu, musí do sebe jednotlivé kameny zapadat. Ze stejného principu vychází i formulace skutkové právní věty. Jednotlivá skutková zjištění ji tvořící musí na sebe navazovat, podporovat se a nikoliv se vylučovat a protiřečit si. Jedině tak naplní její smysl. Tím je skutkový nález, na který soud vyhledá příslušnou právní normu. Pokud by skutková právní věta vycházela z rozpornosti skutkových zjištění, tak by šlo o vadu písemného vyhotovení odůvodnění rozsudku s možným následkem nesprávného rozhodnutí ve věci, stejně jako o nesprávnost právního posouzení věci.[26]

Jako nejčastější pochybení v této části odůvodnění uvádí judikatura tzv. souborné zjištění. Co je jeho podstatou velmi výstižně vyjádřil P. Vrcha: „Jde o situaci, kdy soud v odůvodnění rozsudku provede výčet buďto všech v řízení provedených důkazů anebo sice jen těch důkazů, z nichž soud při rozhodování o věci (fakticky) vycházel, aniž by však již bylo zřejmé, co z toho kterého důkazu zjistil, resp. na základě kterých důkazů byl vybudován skutkový základ věci“.[27] Takový postup je v rozporu s § 157 odst. 2 OSŘ a jeho důsledkem je porušení článku 90 Ústavy České republiky a článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod[28] a činí rozsudek nepřezkoumatelným.[29]

---

[25] JIRSA, Jaromír a kol. *Klíč k soudní síni: příručka pro začínající soudce a advokáty*. 2. vydání. Praha: LexisNexis, 2007, s. 391.
[26] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. března 2010, sp. zn. 30 Cdo 677/2010.
[27] VRCHA, Pavel. K odůvodnění prvoinstančního rozsudku v občanském řízení. *Soudní rozhledy*, roč. 10, 2004, č. 3, s. 87.
[28] Nález Ústavního soudu ze dne 27. dubna 1999, sp. zn. II. ÚS 94/98.
[29] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. listopadu 2004, sp. zn. 26 Cdo 1472/2003.

3.2.3 Hodnocení důkazů

Hodnocení důkazů a uvedení, jakými úvahami se soud při dokazování řídil a proč neprovedl i další důkazy, je dalším zákonným požadavkem v § 157 odst. 2 OSŘ. Hodnocení důkazů je náplní části třetí, hlavy druhé, konkrétně § 132 OSŘ. Vychází ze zásady tzv. volného hodnocení důkazů, kdy soud hodnotí důkazy podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti; přitom pečlivě přihlíží ke všemu, co vyšlo za řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci.

Zásada volného hodnocení důkazů se někdy mylně vykládá v tom směru, že soudce činí výběr důkazů, které ohodnotí. Ty zbylé, které se mu nehodí, nevyhodnotí nebo je opomine.[30] Její podstata vychází z jiné premisy. Je založena také na volním jednání soudce, které ale nesměřuje k výběru důkazů, ale k jejich hodnocení. A to všech důkazů, ne pouze některých. Volné hodnocení se projevuje v tom, že ke každému z důkazů přistoupí s jinou hodnotou pravdivosti. Ta je pro volné hodnocení důkazů zásadní, protože smyslem celého procesu dokazování je, jednoduše řečeno, nalézt pravdu. „Hodnocením důkazů z hlediska jejich pravdivosti soud dochází k závěru, které skutečnosti, o nichž důkazy (pro rozhodnutí významné a zákonné) podávají zprávu, lze považovat za pravdivé (dokázané) a které nikoli. Vyhodnocení důkazů z hlediska pravdivosti předpokládá též posouzení věrohodnosti důkazem poskytované zprávy podle druhu důkazního prostředku a způsobu, jakým se podle zákona provádí“.[31]

Jak jsme již uvedli v předcházející podkapitole, z procesu dokazování by měly být vypuštěny skutečnosti, o kterých není mezi stranami sporu. Dokazování je v tomto případě nadbytečné. Kromě nesporných skutečností uvádí občanský soudní řád ještě skutečnosti obecně známé nebo známé soudu z jeho činnosti a právní předpisy uveřejněné nebo oznámené ve Sbírce zákonů České republiky (§ 121 OSŘ). Nejproblematičtější se zřejmě jeví skutečnosti známé soudu z jeho činnosti. Pokud jich soud použije a bude z nich při rozhodování vycházet, měl by je v odůvodnění účastníkovi blíže vyložit.[32]

Propojení zásady volného hodnocení důkazů a odůvodnění rozsudku tkví v tom, že prostřednictvím odůvodnění dochází k její kontrole. V odůvodnění se musí promítnout nejen samotné hodnocení důkazů, ale například i jak věrohodně se důkazní prostředky jevily, jak se soud vypořádal s námitkami účastníků, dále proč se nezabýval účastníkem navrženým důkazem nebo proč sám neprovedl další důkazy aj. Každý z bodů se několikrát objevil

[30] Nález Ústavního soudu ze dne 12. června 1997, sp. zn. III. ÚS 95/97.
[31] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. dubna 2010, sp. zn. 33 Cdo 4374/2007.
[32] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. července 2008, sp. zn. 28 Cdo 1885/2008.

v judikatuře Nejvyššího soudu nebo Ústavního soudu, která vytýkala obecným soudům jejich absenci v odůvodnění rozsudku. Mohli bychom podat dlouhý výčet nálezů Ústavního soudu nebo rozhodnutí Nejvyššího soudu k dané problematice. Ve svém souhrnu povětšinou konstatovaly nepřezkoumatelnost daného rozhodnutí nebo vadu, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Za zmínku ale stojí tzv. opomenuté důkazy, protože Ústavní soud s nimi spojuje porušení předpisů nejvyšší právní síly – Ústavy České republiky a Listiny základních práv a svobod. Podle něj „jde jednak dílem o procesní situace, v nichž bylo účastníky řízení navrženo provedení konkrétního důkazu, přičemž návrh na toto provedení byl soudem bez věcně adekvátního odůvodnění zamítnut, eventuálně zcela opomenut, […] dílem se dále potom jedná o situace, kdy v řízení provedené důkazy nebyly v odůvodnění meritorního rozhodnutí, ať již negativně či pozitivně, zohledněny při ustálení jejího skutkového základu, tj. soud je neučinil předmětem svých úvah a hodnocení, ačkoliv byly řádně provedeny“.[33]

3.2.4 Právní posouzení věci

Ze soudní praxe, zkušeností a odborného vzdělání má soudce o právním hodnocení případu a konkrétní právní normě již určité povědomí na začátku případu, které se může rozcházet s právním názorem účastníka řízení. S ohledem na naplnění zásady předvídatelnosti soudního rozhodnutí ukládá soudci občanský soudní řád již v průběhu jednání zvláštní poučovací povinnost podle § 118a odst. 2, o které jsme blíže pojednali v předcházející kapitole o předvídatelnosti soudního rozhodnutí.

Právní posouzení věci završuje celý soudní proces, jde o vyvrcholení případu. Na dokazováním zjištěný skutkový stav, konkrétně na skutkovou právní větu, se aplikuje norma hmotného práva, ze které plynou účastníkům práva nebo povinnosti. Podle Nejvyššího soudu „právní posouzení v odůvodnění rozsudku musí konkrétně poukázat na právní předpis, ze kterého právní posouzení dovozuje. Pokud soud nedostojí této zásadě, dochází k nepřezkoumatelnosti příslušného rozhodnutí“.[34] Názor Nejvyššího soudu podle nás dopadá i na označení konkrétního ustanovení daného právního předpisu. Domníváme se však, že uvedení jednoho nebo více paragrafů může být srozumitelné případně pro odvolací soud, nikoliv ale pro účastníka řízení. Především pro něj by měl soud názorně propojit skutkový

[33] Nález Ústavního soudu ze dne 30. června 2004, sp. zn. IV. ÚS 570/03.
[34] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. února 2001, sp. zn. 29 Cdo 2418/1999.

stav s právní normou a přiblížit její výklad na reálném příkladu. Soud by neměl zapomenout ani na zdůvodnění výroku o nákladech řízení.

Mohlo by se zdát, že soud nemůže mít s právním posouzením potíže. Ale často má. Roste náročnost rozhodovaných případů vlivem existence mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána, a stejně tak vlivem nových tuzemských právních předpisů jako je NOZ nebo zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích. V takových případech se už většinou nevychází z jedné právní normy, ale jde o propojení právních norem z vícerých předpisů. Navíc dochází stále k častějšímu prolínání soukromého práva s veřejným a hranice mezi oběma systémy je leckdy těžko rozpoznatelná.

3.2.5 Přesvědčivost rozsudku

Soud dbá o to, aby odůvodnění rozsudku bylo přesvědčivé. Tato jednoduchá věta na konci § 157 odst. 2 OSŘ má své opodstatnění. Pokud je rozsudek přesvědčivý, oddaluje účastníkovy myšlenky na odvolací řízení. Vyhotovený rozsudek je svým způsobem literární dílo „sui generis“, jehož autorem je soudce. Stejně jako na jiná umělecká nebo odborná díla jsou i na něj kladeny jisté požadavky, aby zaujalo své čtenáře.

Za prvé jsou to požadavky týkající se obsahu rozsudku. Přesvědčivosti nabude takový rozsudek, který skloubí všechny náležitosti uvedené v § 157 odst. 2 OSŘ v logický a srozumitelný celek, vnitřně nerozporný, který bude mít oporu ve spisu. Důležité je dodržet zákonný pořádek jednotlivých náležitostí, protože na sebe navazují.

Za druhé jde o formální úpravu textu, ať už stylistickou nebo pravopisnou, která jde ruku v ruce s obsahem. Když se účastníkovi řízení poprvé dostane celý rozsudek do ruky, zřejmě ho hned nezačne číst, ale prolistuje ho. Mnohastránkový rozsudek ho může už na začátku odradit a vyvolat myšlenku jeho údajné právní složitosti, a proto přistoupí ke čtení jen některých pasáží. V tomto případě znamená méně stráněk více. Soudce by se měl věnovat hlavní dějové lince a vyvarovat se detailnější popisnosti kolem, která zbytečně odvádí pozornost. Měl by používat jednoduché věty, které nebudou neustále rozvíjeny vedlejšími, až z toho vznikne nepřehledné souvětí a ve výsledku několikastránkový rozsudek. Ucelená část textu by měla být součástí jednoho odstavce, pomocí kterých je text přehlednější. Používat odstavce by měl také k odlišení skutkových a právních závěrů. Přesvědčivosti rozsudku nepřidávají ani pravopisné chyby. Soudce je osoba vzdělaná a účastnící řízení jej berou jako autoritu. Protože i on je svým způsobem autorem, očekává se znalost pravidel českého pravopisu.

3.3 Ústní odůvodnění rozsudku

S odůvodněním soudního rozhodnutí se účastník řízení seznámí hned dvakrát. Poprvé v soudní síni po skončeném jednání, podruhé když je mu stejnopis písemného rozsudku doručen do vlastních rukou. Proces vyhlašování rozsudku podrobně upravuje občanský soudní řád, proto se jím nebudeme více zabývat. Cílem této podkapitoly je srovnání s jeho písemnou podobou a perspektivami jeho dalšího vývoje v civilním procesu.

Ústní odůvodnění bývá obvykle kratší než písemné. To je více propracované a detailnější. Ne z toho důvodu, že by bylo důležitější, ale proto, že na písemnou podobu odůvodnění má soudce zákonnou lhůtu třiceti dnů, která může být prodloužena o dvojnásobek (§ 158 odst. 4 OSŘ), kdežto na ústní formulaci desítky minut. Kratší čas na ústní odůvodnění tudíž klade vyšší nároky na soudce samotného i na jeho přípravu na jednání. Musí k případu přistupovat od samého začátku s pečlivostí. Její nedostatky nelze zhojit až při psaní, kdy do textu zakomponuje něco, co účastníkům nesdělil ústně. Všechny důvody rozhodnutí musejí být stručně a jasně vyloženy jak ústně, tak písemně a vycházet ze stejného základu. Soulad mezi oběma verzemi odůvodnění výslovně stanoví i občanský soudní řád po souhrnné novele provedené zákonem č. 7/2009 Sb.

I když by mělo být ústní a písemné odůvodnění rovnocenné, ve skutečnosti je písemnému odůvodnění obecně přisuzována větší váha. V názorech na stávající stav a jeho modernizaci jde nejdál J. Jirsa. Smysl odůvodňování vidí v ústní podobě: „Aby kauzy byly s účastníky skutečně ústně, z „očí do očí“ projednány, probrány, rozhodnutí jím vysvětlena srozumitelným jazykem. Oč více by se soudce snažil naplnit svoji zákonnou povinnost vysvětlit účastníkům své rozhodnutí v jednací síni po jeho vyhlášení, o to méně by měl práce při následném psaní rozsudku“.[35] J. Jirsa přichází i s vlastním řešením, jak by soudcům psaní odůvodnění usnadnil. Docílit by se toho mohlo přepisem zvukového záznamu pořízeného z jednání, při kterém soudce precizně ústně odůvodní rozsudek. Tato část protokolu by se potom stala základem písemného vyhotovení rozsudku.[36] Jiného názoru je Alena Winterová: „Význam odůvodnění rozhodnutí je také v tom, že jím soudce „skládá účet“ ze skutkových

[35] JIRSA, Jaromír. Perspektivy českého civilního procesu. *Právní rozhledy*, roč. 16, 2008, č. 19, s. 431.
[36] JIRSA, Jaromír a kol. *Klíč k soudní síni: příručka pro začínající soudce a advokáty*. 2. vydání. Praha: LexisNexis, 2007, s. 390.

a právních závěrů, které učinil. Tím, že vysvětluje, zároveň se zodpovídá. A na to ústní zdůvodnění při vyhlášení rozhodnutí nestačí“.[37]

Pokud bychom měli dát jednomu z nich za pravdu, je pro nás bližší postoj A. Winterové, především z pohledu účastníka řízení. Soudní řízení představuje mnohdy proces, který je emočně vypjatý. Ať už žalobce nebo žalovaný je pod velkým tlakem očekávání výsledku sporu. Ten se může časově protáhnout až na několik měsíců z důvodu nových důkazů a odročování jednání. Očekávané vyhlášení výroku potom většinou zastíní jeho následné odůvodnění. Význam odůvodnění tedy vidíme až při doručení stejnopisu rozsudku účastníkům řízení.

Při pořizování přepisu, jak navrhuje J. Jirsa, je určité riziko pochybení jeho doslovného znění. Podle nás v tomto případě platí pravidlo, co je psáno, to je dáno. Navíc si nemyslíme, že by písemné odůvodnění přidělávalo soudci práci. Pokud má osvojenou tzv. soudcovskou techniku, kterou lze mimo jiné rozumět techniku formulování výroku rozhodnutí, jeho ústního a písemného odůvodnění, jakož i stylu projevu ať ústního či písemného,[38] nemusí být písemné odůvodnění časově náročné.

[37] WINTEROVÁ, Alena. Nad perspektivami českého civilního procesu. *Právní rozhledy*, roč. 16, 2008, č. 19, s. 710.

[38] BIČOVSKÝ, Jaroslav. *Problematika soudcovské práce. Příručka Ministerstva spravedlnosti České republiky*. Svazek 52. Praha: SEVT, 1991, s. 83.

4. Zkrácené odůvodnění rozsudku

Občanský soudní řád kromě úplného odůvodnění rozsudku upraveného v § 157 odst. 2 upravuje i zkrácenou verzi odůvodnění rozsudku. O zkrácenou verzi odůvodnění rozsudku byl občanský soudní řád doplněn zákonem č. 30/2000 Sb., který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 2001. Setkáme se s ní u rozsudku pro uznání, rozsudku pro zmeškání (§ 157 odst. 3 OSŘ) a dále potom u rozsudku, proti němuž není odvolání přípustné a u rozsudku, proti němuž se účastníci odvolání vzdali (§ 157 odst. 4 OSŘ). Důvody, které vedly k zavedení této zkrácené verze ani bližší objasnění situací, na které dopadá, nebyly ze strany zákonodárce podrobněji vyloženy.[39]

4.1 Zkrácené odůvodnění podle § 157 odst. 3 OSŘ

Rozsudek pro uznání (§ 153a OSŘ) a rozsudek pro zmeškání (§ 153b OSŘ) představují specifické druhy rozsudků, které lze v občanském soudním řízení vydat jen za splnění zákonných podmínek. Platný občanský soudní řád obsahuje ustanovení o rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání od roku 1993, kdy jej zavedla novela č. 171/1993 Sb.

Rozsudek pro uznání se vydává ve třech situacích. Uzná-li žalovaný v průběhu soudního řízení nárok nebo základ nároku, který je proti němu žalobou uplatňován, rozhodne soud rozsudkem podle tohoto uznání (§ 153a odst. 1 OSŘ). Jde o dispoziční úkon žalovaného, na základě kterého je rozsudek vydán. Rozsudek pro uznání se vydává i na základě fikce uznání nároku podle § 114b odst. 5 OSŘ nebo § 114c odst. 6 OSŘ. Tato novější ustanovení byla zavedena zákonem č. 30/2000 Sb. (§ 114b OSŘ) a zákonem č. 7/2009 Sb. (§ 114c OSŘ).

Rozsudek pro zmeškání je vydán v případě nespornosti žalobcových tvrzení současně s nedostavením se žalovaného k prvnímu jednání ve věci.

Řízení, která předcházejí jejich vydání, bývají zpravidla kratší a jednodušší. Neprovádí se rozsáhlé dokazování k zjištění skutkového stavu věci, protože zjištění skutkového stavu věci není ani u jednoho typu rozsudku tím hlavním k jejich vydání. V obou případech je vydání takového rozsudku především v režii žalovaného. Ten svým jednáním nebo opomenutím pokládá základní kámen budoucího rozhodnutí ve věci. Při splnění i dalších zákonných podmínek je možné těmito rozsudky rozhodnout.

[39] Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, III. volební období, 1998 – 2002. Tisk č. 257: Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Jelikož jde o zvláštní typy rozsudků, netýká se jich obecné ustanovení kladené na odůvodnění rozsudku. Mají svou speciální úpravu, která svým rozsahem požadavků na odůvodnění zohledňuje charakter řízení. Občanský soudní řád uvádí, že v odůvodnění rozsudku pro uznání nebo rozsudku pro zmeškání uvede soud pouze předmět řízení a stručně vyloží důvody, pro které rozhodl rozsudkem pro uznání nebo rozsudkem pro zmeškání (§ 157 odst. 3). Zákon se tedy v odůvodnění omezuje jen na rozhodnutí o uplatněném nároku a na objasnění podmínek, které bylo třeba splnit, aby se rozhodlo jedním z těchto rozsudků. Úprava odůvodnění rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání je velmi kusá, ale domníváme se, že dostačující. Z uznání nároku žalovaným nebo z jeho nedostavení se k soudnímu jednání se můžeme domnívat, že nemá zájem na někdy zdlouhavém zjišťování skutkového stavu věci, natož na dalším řízení u odvolacího soudu.

Uvedené zákonné ustanovení výslovně uvádí jen dva požadavky, které by se měly v odůvodnění takovýchto rozsudků objevit – předmět řízení a důvody, pro které soud rozhodl rozsudkem pro uznání nebo zmeškání. Občanský soudní řád však nepodává na tomto místě bližší vysvětlení, co všechno se těmito důvody rozumí. Z povahy rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání můžeme dojít k názoru, že se soud v jejich odůvodnění bude zabývat pouze splněním procesních podmínek a předpoklady pro jejich vydání. Nemusí to ale být jen procesní podmínky a předpoklady pro vydání, ale může sem spadat i právní posouzení skutkového stavu. Právní posouzení, které je jedním z požadavků u úplného odůvodnění rozsudku, však ve výslovném výčtu chybí. Soudy k tomuto (ne)požadavku přistupují v odůvodnění svých rozsudků odlišně. Právní posouzení zahrnul do svého odůvodnění usnesení například Krajský soud v Ústí nad Labem, který jej považuje za „důvody, pro které rozhodl rozsudkem pro uznání nebo rozsudkem pro zmeškání“.[40]

Stejně se vyjádřil také Ústavní soud, který právní posouzení v odůvodnění těchto rozsudků považuje za povinnost, když uvedl: „ Součástí zkráceného odůvodnění rozsudku pro zmeškání podle § 157 odst. 3 o. s. ř. musí být rovněž právní posouzení otázky, zda z žalobních tvrzení vyplývá uplatněný nárok“.[41]

Opačný názor na právní posouzení věci v odůvodnění rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání zastává Nejvyšší soud: „Odvolací soud nesprávně vyložil ustanovení § 157 odst. 3 o. s. ř., jestliže z něho dovodil povinnost soudu, vydávajícího rozsudek pro uznání, uvést - a to pod sankcí nepřezkoumatelnosti pro nedostatek důvodů - v odůvodnění rozsudku pro uznání, jakou právní normu na skutkový základ věci, jenž nastal v důsledku fikce uznání

[40] Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 30. srpna 2005, sp. zn. 10 Co 632/2005.
[41] Nález Ústavního soudu ze dne 20. června 2011, sp. zn. I. ÚS 329/08.

nároku, aplikoval. Příčilo by se zásadě rychlosti a soustředěnosti řízení, pokud by výkladem příslušných ustanovení měla být omezována účinnost těch procesních institutů, které byly do procesního práva inkorporovány právě za účelem zjednodušení a zrychlení občanského soudního řízení. Ustanovení o možnosti vydat rozsudek pro uznání (§ 153a o. s. ř.) k těmto institutům zajisté patří“.[42]

Jeho argumentaci podporuje sám občanský soudní řád, a to výčtem specifických odvolacích důvodů (§ 205b OSŘ). Odvolací důvody proti rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání se omezují jen na nesprávné splnění procesních podmínek a předpokladů pro jejich vydání. Odvolací důvod, že rozhodnutí soudu prvního stupně spočívá na nesprávném právním posouzení věci [§ 205 odst. 2 písm. g) OSŘ], může účastník řízení uplatnit pouze u rozsudku vydaného ve sporném řízení, které má pravidelný průběh.

Právní posouzení není zákonným požadavkem, který by se musel objevit v odůvodnění těchto rozsudků. Z našeho pohledu však není ani zakázaným. Pokud soudce bude mít čas a prostor na seznámení účastníků řízení i s hmotně právní úpravou, nebude to ke škodě ani jedné ze stran.

4.2 Zkrácené odůvodnění podle § 157 odst. 4 OSŘ

Stejně jako u rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání vymezuje občanský soudní řád v § 157 odst. 4 náležitosti, které by se měly objevit v odůvodnění těchto dalších specifických rozsudků.

Zkrácená verze odůvodnění výše uvedených rozsudků požaduje slovy zákona uvést předmět řízení, závěr o skutkovém stavu a stručné právní posouzení věci. Na rozdíl od odůvodnění rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání se zde objevuje požadavek na shrnutí skutkového stavu věci a na jeho stručnou právní kvalifikaci.

4.2.1 Rozsudek v tzv. bagatelní věci, proti němuž není odvolání přípustné

Rozsudek, proti němuž není odvolání přípustné, není v § 157 odst. 4 OSŘ blíže specifikován. Zákonnou oporu takového rozsudku najdeme výslovně v § 202 odst. 2 OSŘ. Ustanovení § 202 odst. 2 OSŘ vylučuje odvolání v tzv. bagatelních věcech, které bylo zařazeno do občanského soudního řádu zákonem č. 30/2000 Sb. Dané ustanovení říká, že odvolání není přípustné proti rozsudku, jímž bylo rozhodnuto o peněžitém plnění

[42] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2013, sp. zn. 33 Cdo 3498/2012.

nepřevyšujícím 10 000 Kč, k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží; to neplatí u rozsudku pro uznání a u rozsudku pro zmeškání. Z toho vyplývá jednoznačná vazba mezi vydáním rozsudku v tzv. bagatelních věcech, proti kterému není odvolání přípustné, a jeho zkráceným odůvodněním podle § 157 odst. 4 OSŘ.

Své stanovisko v případech, kdy se rozhoduje o bagatelních věcech, zaujal i Ústavní soud. I když podstatou nálezu není vazba mezi bagatelními věcmi a zkráceným odůvodněním, můžeme jeho argumentaci pomyslně rozšířit i na naše téma. Až k němu se dostal případ, kde předmětná částka sporu byla „pouze" 1 200 Kč. Ústavní soud vyslovil myšlenku, že i v případě takové bagatelní částky musí být zachována všechna základní práva a svobody a vyloučena libovůle při rozhodování. Poukázal na chybný postup odvolacího soudu, jehož přístupem bylo porušeno právo na spravedlivý proces podle článku 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základ svobod.[43] Ústavní soud tímto svým rozhodnutím jasně řekl, že tzv. bagatelní věc ve světle ústavních principů neexistuje. Ústavní principy založené na zachování základních lidských práv a svobod účastníků řízení a na řádném rozhodování obecných soudů na základě zákona se stejnou měrou uplatní v každém řízení. Zlehčování ústavních principů či dokonce libovůli soudů při rozhodování v případech s bagatelním plněním jednoznačně vyloučil. Pokud podle Ústavního soudu neexistuje bagatelní věc, proti které není obecně odvolání přípustné, neexistuje v tomto případě ani zkrácené odůvodnění takového rozsudku podle § 157 odst. 4 OSŘ. Zkrácené odůvodnění s předmětem řízení, závěrem o skutkovém stavu a stručným právním posouzením by proto mohlo vést ke zlehčování případu a nenaplnění ústavních principů práva na spravedlivý proces.

O propojení bagatelních věcí se zkráceným odůvodněním jsme ale přesvědčeni i přes názor Ústavního soudu. Úlohou obecných soudů je ochrana práv a oprávněných zájmů účastníků řízení. Ke každému z případů, které rozhodují, mají přistupovat stejně a se zachováním všech atributů, které jsou na jakékoli soudní řízení kladeny. To nepochybně platí i pro řízení o bagatelních věcech. Zavedení omezení odvolání v řízení o bagatelních věcech nemělo „poškodit" účastníky řízení a odebrat jim možnost soudní ochrany. Podle našeho názoru byl záměr zákonodárce s ustanovením o bagatelních věcech jiný, což potvrzuje i důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb. Podle ní se má omezením odvolání v tzv. bagatelních věcech zamezit průtahům v řízení a přispět k uspokojení oprávněných pohledávek

[43] Nález Ústavního soudu ze dne 4. srpna 1999, sp. zn. IV. ÚS 544/98.

věřitelů.[44] Případy, kdy peněžité plnění nepřevyšuje 10 000 Kč, nebudou zpravidla tolik skutkově složité, aby obecný soud na základě všech poznatků a provedeného dokazování nedošel ke správnému řešení pouze v prvoinstančním řízení. Takové menší složitosti odpovídá rovněž délka řízení a podle našeho mínění i zkrácené odůvodnění výsledného rozhodnutí. Nutno ale pamatovat na to, že každý případ se musí hodnotit jednotlivě. Pokud je případ skutkově složitý i přes nízké peněžité plnění, které je předmětem sporu, měl by soudce co možná nejlépe vysvětlit své řešení v odůvodnění a držet se přitom § 157 odst. 2 OSŘ.

4.2.2 Rozsudky vyšších soudů, proti kterým není odvolání přípustné

Občanský soudní řád na jiném místě kromě § 202 odst. 2 nepoužívá formulaci „rozsudek, proti němuž není odvolání přípustné“. Milan Kindl šel proto dále cestou teoretických úvah. Podřadil pod něj další dvě situace, které přicházejí v úvahu. Za prvé není odvolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu – rozsudkem se rozhoduje, pokud se mění nebo potvrzuje rozsudek prvního stupně (§ 223 OSŘ). Za druhé není odvolání přípustné proti rozsudku dovolacího soudu – rozsudkem se rozhoduje, jestliže se zamítá dovolání proti rozsudku odvolacího soudu nebo se rozsudek odvolacího soudu mění či zrušuje (§ 243f odst. 4 OSŘ).[45]

Se závěry, ke kterým došel, se však z našeho pohledu výrazněji neztotožňuje a odmítáme je i my. Jeho snahou bylo poukázat na rozšiřující jazykový výklad daného spojení a možná úskalí s tím spojená. Jedno z nich vidí ve strohém odůvodnění, kriticky hodnotí zejména požadavek na stručné právní posouzení věci. Autor naráží na situaci, kdy dovolací soud zruší rozhodnutí odvolací soudu, popřípadě i rozhodnutí soudu prvního stupně, a o věci dále jedná soud, jemuž byla věc vrácena nebo postoupena k dalšímu řízení (§ 243g OSŘ). Takový soud je následně při (znovu)rozhodování vázán právním názorem nadřízeného soudu, jak to vyplývá z § 226 OSŘ.[46] Související problém, který „stručné právní posouzení věci“ s sebou přináší, plyne již ze samotného názvu jeho článku – „Malá poznámka k odůvodnění rozsudku aneb konec judikatury v Čechách?“ Odůvodnění, které obsahuje pouze stručné právní posouzení věci, nerozšíří okruh judikatury o nové úvahy a následná rozhodnutí o ně se opírající. Autor ale přichází s případným řešením. Stručné právní posouzení může mít své

[44] Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, III. volební období, 1998 – 2002. Tisk č. 257: Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

[45] KINDL, Milan. Malá poznámka k odůvodnění rozsudku aneb konec judikatury v Čechách? *Právní rozhledy*, roč. 9, 2001, č. 6, s. 277.

[46] Tamtéž, s. 277 – 278.

využití a být přínosem v podobě právní věty v rozhodnutí odvolacího nebo dovolacího soudu. Nadto ale říká: „Ani druhé ze zmiňovaných řešení přicházejících v úvahu však není příliš smysluplnou úsporou času. Pravda je naopak taková, že tím se ušetří práce jen zapisovatelkám; mezi náročností formulace odůvodnění a formulace právní věty totiž z hlediska náročnosti na soudcův čas mnoho rozdílu není, pokud vůbec nějaký je“.[47]

Jiného názoru na výklad „rozsudku, proti němuž není odvolání přípustné“ je Michal Králík. Ten nevychází pouze z jazykového výkladu jako M. Kindl, ale i výkladu logického a teleologického, a dochází tak opět k vazbě na již zmíněný § 202 odst. 2 OSŘ. Jak M. Králík uvádí: „Tomuto účelu a smyslu koresponduje i forma zkráceného a stručného odůvodnění rozsudku“.[48]

Názor M. Králíka podporují společně i autoři dvou komentářů k občanskému soudnímu řádu. Marta Škárová uvádí, že § 157 odst. 4 OSŘ neplatí pro rozsudek odvolacího nebo dovolacího soudu.[49] Jak autorka došla k takovému názoru, není podrobněji rozvedeno. Ljubomír Drápal se k odůvodnění rozsudku odvolacího a dovolacího soudu vyjadřuje v tom smyslu, že se při jejich odůvodnění má vycházet přiměřeně z ustanovení § 157 odst. 2 OSŘ.[50] Opět chybí bližší argumentace, proč rozsudek odvolacího a dovolacího soudu podřazuje právě pod režim úplného odůvodnění a vylučuje odůvodnění zkrácené.

Výklad sousloví „rozsudek, proti němuž není odvolání přípustné“, je daleko rozmanitější, než zřejmě zákonodárce zamýšlel při jeho vtělení do § 157 odst. 4 OSŘ. Souhlasíme s M. Kindlem v tvrzení, že „stručné“ právní posouzení věci v odůvodnění rozsudku dovolacího soudu by bylo nedostatečné. Můžeme si jen těžko představit, jak si bude odvolací soud nebo soud prvního stupně počínat při tvorbě rozhodnutí a jeho odůvodnění a jak v nich promítne právní názor dovolacího soudu, který je ve skutečnosti formulovaný například do jednoho zákonného ustanovení. Jsou soudci natolik jednotní v právních úvahách, že ví, jak ten druhý zhodnotil skutkový stav a proč ho podřadil právě pod to jedno zákonné ustanovení? Taková úvaha by měla být vysvětlena v odůvodnění. V něm by měl soud, který znovu danou věc rozhoduje, najít cestu ke správnému závěru. A kde potom hledat odpovědi na sporné otázky když ne právě v judikatuře sjednocujícího dovolacího soudu? Přínos

[47] KINDL, Milan. Malá poznámka k odůvodnění rozsudku aneb konec judikatury v Čechách? *Právní rozhledy*, roč. 9, 2001, č. 6, s. 278.
[48] KRÁLÍK, Michal. Ještě ke konci judikatury v Čechách. *Právní rozhledy*, roč. 9, 2001, č. 12, s. 596 – 597.
[49] ŠKÁROVÁ, Marta. In WINTEROVÁ, Alena a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. 3. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 364.
[50] DRÁPAL, Ljubomír. In BUREŠ, Jaroslav, DRÁPAL, Ljubomír, KRČMÁŘ, Zdeněk a kol. *Občanský soudní řád: komentář. I. díl*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 726.

autorových myšlenek vidíme v upozornění na mezeru v zákoně, která připouští více možných interpretací daného sousloví.

Myslíme si však, že vůle zákonodárce směřovala k propojení § 157 odst. 4 OSŘ s ustanovením o bagatelních věcech, které danou formulaci o nepřípustnosti odvolání výslovně uvádí. Stejnou vazbu v občanském soudním řádu ohledně rozsudků odvolacího a dovolacího soudu nenajdeme. Menší složitosti řízení má odpovídat i odůvodnění rozhodnutí, kterým se takové řízení končí. Složitost řízení v bagatelních věcech, které probíhá pouze v prvním stupni, je neporovnatelná s řízením u odvolacího a dovolacího soudu. Závěrem za nejvhodnější řešení dané situace považujeme názor M. Králíka: „ …pokud chtěl zákonodárce vyloučit z režimu § 157 odst. 4 OSŘ i rozsudky odvolacích soudů a soudu dovolacího, měl tak učinit výslovně …“[51]

4.2.3 Rozsudek, proti němuž se účastníci odvolání vzdali

Možnost vzdát se odvolání proti rozsudku následuje až po vyhlášení (vydání) rozhodnutí (§ 207 odst. 1 OSŘ). S vícerým možným výkladem takového rozsudku, jako tomu bylo u rozsudku, proti němuž není odvolání přípustné, se v tomto případě nesetkáme. Jde o jednoznačnou situaci. Účastnící řízení dávají hned po vyhlášení rozsudku najevo, že přijímají dané rozhodnutí soudu i s jeho stručnými důvody v ústním odůvodnění a vzdáním se odvolání je pro ně případ definitivně skončený i do budoucna. Odůvodnění rozsudku v tomto případě nemá pro účastníky zásadní význam. Ze zákona však musí být každé rozhodnutí odůvodněno. Pro takové případy je zcela dostačující zkrácená verze odůvodnění podle § 157 odst. 4 OSŘ. Právní argumentace soudce je vtělena pouze do vylíčení, co bylo předmětem řízení, k jakému právnímu závěru došel a pod které konkrétní zákonné(á) ustanovení řešení případu podřadil.

[51] KRÁLÍK, Michal. Ještě ke konci judikatury v Čechách. *Právní rozhledy*, roč. 9, 2001, č. 12, s. 597.

5. Odůvodnění rozsudku vyššími soudy

Zákonný požadavek odůvodnění rozsudku se nevztahuje jen na rozsudky okresních, popř. krajských soudů, které jsou obecně příslušné k řízení v prvním stupni (§ 9 OSŘ), ale také na rozsudky vyšších soudů. Krajské soudy rozhodují o odvoláních proti rozhodnutím okresních soudů. O odvoláních proti rozhodnutím krajských soudů jako soudů prvního stupně rozhoduje vrchní soud (§ 10 odst. 1, 2 OSŘ). O dovoláních proti rozhodnutím krajských nebo vrchních soudů jako soudů odvolacích rozhoduje Nejvyšší soud (§ 10a OSŘ). Na nejvyšší úrovni soudní soustavy působí dále Ústavní soud, který představuje soudní orgán ochrany ústavnosti (čl. 83 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky).

Občanské soudní řízení je jednou ze záruk spravedlnosti a práva, slouží k upevňování a rozvíjení zásad soukromého práva. Každý se může domáhat u soudu ochrany soukromého práva, které bylo ohroženo nebo porušeno (§ 3 OSŘ). Občanské soudní řízení je dvoustupňové – řízení v prvním stupni a odvolací řízení, na které může popřípadě ještě navázat dovolací řízení. Poslední možnost k ochraně práv představuje řízení u Ústavního soudu, které upravuje zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu. Uvedená zásada v § 3 OSŘ neovládá pouze řízení v prvním stupni, ale i zbylá opravná řízení a nepochybně se uplatní i v řízení u Ústavního soudu.

V řízení v prvním stupni se především dbá na ochranu práv a oprávněných zájmů účastníků řízení, dbá se na řádné plnění povinností, na dodržování zákonnosti, na řádný postup při rozhodování. Použití výše uvedených zásad rovněž v odvolacím a dovolacím řízení konkrétně vyplývá z ustanovení § 211 a § 243b OSŘ. Obě zmíněná ustanovení uvádějí, že pro řízení u odvolacího soudu a pro dovolací řízení platí přiměřeně ustanovení o řízení před soudem prvního stupně (část třetí OSŘ), pokud není stanoveno něco jiného. Kromě jiných institutů to jistě platí i na požadavek odůvodnění rozsudku. V případech, kdy bude odvolací nebo dovolací soud ve věci rozhodovat rozsudkem nebo usnesením, bude jejich nedílnou součástí odůvodnění, které je jednou ze zákonných záruk práva na spravedlivý proces.[52]

Občanský soudní řád rozeznává dvě podoby odůvodnění rozsudku – úplné podle § 157 odst. 2 OSŘ a zkrácené podle § 157 odst. 3 a 4 OSŘ. Úplné komplexní odůvodnění se vyžaduje u většiny rozhodnutí. Zkrácené odůvodnění nalezneme jen u vymezené skupiny, kterou představují rozsudky pro uznání, rozsudky pro zmeškání, rozsudky, proti kterým se účastníci odvolání vzdali a rozsudky, proti nimž není odvolání přípustné.

[52] Nález Ústavního soudu ze dne 20. června 1995, sp. zn. III. ÚS 84/94.

Pokud budeme vycházet z přiměřeného použití ustanovení části třetí OSŘ (řízení v prvním stupni) na odvolací a dovolací řízení, bude na odůvodnění rozhodnutí těchto vyšších soudů bezpochyby použitelné ustanovení § 157 odst. 2 OSŘ jako základní verze odůvodnění. Nutnost odůvodnění rozhodnutí vyšších soudů dopadá na situace, kdy odvolací soudy nebo dovolací soud rozhodne řízení vydáním rozsudku nebo usnesení. Odvolací soud rozhoduje rozsudkem, jestliže potvrzuje rozsudek soudu prvního stupně nebo jestliže mění rozsudek soudu prvního stupně; jinak rozhoduje usnesením (§ 223 OSŘ). Dovolací soud rozhoduje rozsudkem, jestliže zamítá dovolání proti rozsudku odvolacího soudu nebo jestliže mění či zrušuje rozsudek odvolacího soudu; jinak rozhoduje usnesením (§243f odst. 4 OSŘ).

5.1 Odůvodnění rozsudku odvolacího soudu při potvrzení prvoinstančního rozsudku

Rozlišení situací, kdy odvolací soud vydává rozsudek, má vliv na obsah jeho odůvodnění. V prvním případě jde o situaci, kdy odvolací soud potvrzuje rozsudek soudu prvního stupně jako věcně správný. Odvolací soud se ztotožnil se skutkovými zjištěními tak, jak je zjistil soud prvního stupně, a jednoznačně se přiklonil k právnímu závěru soudu prvního stupně. V takovém případě není třeba, aby odvolací soud ve svém odůvodnění znovu sáhodlouze rozebíral všechny zjištěné skutečnosti a fakta soudem prvního stupně. V odůvodnění svého rozsudku pouze konstatuje, že shledal skutková zjištění soudu prvního stupně za správná a přebral je do svého rozhodnutí.[53] Nadto: „Odvolací soud musí vždy v odůvodnění svého rozhodnutí uvést právní ustanovení, na jejichž základě učinil závěr ve vztahu k rozhodnutí soudu prvního stupně a na jejichž základě rozhodl o potvrzení, …“ Uvedení právního ustanovení se vyžaduje i v případě zrušení nebo změny rozsudku soudu prvního stupně.[54]

Ke stejnému odůvodnění se uchýlí také v situaci, pokud vlastním dokazováním, ke kterému je dle zákona oprávněn, dospěje ke stejnému právnímu výsledku jako soud prvního stupně. Odvolací soud může zopakovat dokazování, na základě kterého soud prvního stupně zjistil skutkový stav věci; dosud provedené důkazy zopakuje vždy, má-li za to, že je z nich možné dospět k jinému skutkovému zjištění, než které učinil soud prvního stupně (§ 213 odst. 2 OSŘ). Pokud se však vlastní dokazování svým rozsahem nepřekrývá s důkazními prostředky provedenými soudem prvního stupně, měl by odvolací soud v odůvodnění svého

[53] VRCHA, Pavel. *Odůvodnění civilního rozsudku*. Praha: Leges, 2010, s. 55 – 56.
[54] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. listopadu 2000, sp. zn. 30 Cdo 2182/99.

rozsudku vysvětlit, proč ten který důkazní prostředek nezopakoval a jaké důvody ho k tomu vedly.[55] Uvedený závěr potvrzuje i Ústavní soud v jednom ze svých rozhodnutí, ve kterém se vyjádřil k povinnosti (odvolacího) soudu odůvodnit neprovedení důkazu: „Obecný soud samozřejmě není povinen provést všechny důkazy navrhované účastníkem řízení, provedení navrhovaných důkazů záleží na jeho hodnocení (§ 120 odst. 1 o. s. ř.). Vždy se však v odůvodnění rozsudku musí obecný soud vypořádat s tím, že některé navržené důkazy neprovedl. Byl-li navržen důkaz výslechem svědků, u nichž byly uvedeny plné údaje pro jejich předvolání, a odvolací soud na tuto skutečnost při ústním jednání nereagoval a ani v odůvodnění rozsudku se s ní nevypořádal, bylo postupem soudu porušeno právo účastníka řízení na spravedlivý proces (čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod)“.[56]

5.2 Odůvodnění rozsudku odvolacího soudu při změně prvoinstančního rozsudku

Odvolací soud dále rozhoduje rozsudkem v případě, kdy mění rozsudek soudu prvního stupně. Ke změně rozsudku soudu prvního stupně dochází tehdy, když soud prvního stupně rozhodl nesprávně, ačkoliv správně zjistil skutkový stav [§ 220 odst. 1 písm. a) OSŘ] nebo když po doplnění nebo zopakování dokazování je skutkový stav věci zjištěn tak, že je možné o věci rozhodnout [§ 220 odst. 1 písm. b) OSŘ].

Změna rozsudku soudu prvního stupně znamená, že odvolací soud vydá svůj rozsudek, kterým nahradí rozsudek soudu prvního stupně. Odvolací soud jím dává najevo, že nesouhlasí s právním závěrem prvoinstančního soudu nebo že došel k jinému skutkovému stavu, který přivodí jiné rozhodnutí ve věci. Rozsudek odvolacího soudu je proto v tomto směru nový, když přináší jiné právní závěry, nové důkazy po provedení důkazních prostředků nebo odchylná skutková zjištění ze zopakovaných důkazních prostředků. To, proč se v těchto bodech odchyluje od rozsudku soudu prvního stupně a mění ho, by mělo být vysvětleno v jeho odůvodnění.[57]

Při změně prvoinstančního rozsudku by měl odvolací soud v písemném vyhotovení rozsudku postupovat podle § 157 odst. 2 OSŘ. Měl by se vypořádat se všemi zákonnými náležitostmi a v takovém pořadí, jak je dané ustanovení vyžaduje - čeho se žalobce domáhal a z jakých důvodů, vyjádření žalovaného, popřípadě jiného účastníka řízení, výklad o tom,

[55] VRCHA, Pavel. *Odůvodnění civilního rozsudku*. Praha:Leges, 2010, s. 56 – 57.
[56] Nález Ústavního soudu ze dne 22. června 2000, sp. zn. III. ÚS 68/99.
[57] VRCHA, Pavel. *Odůvodnění civilního rozsudku*. Praha:Leges, 2010, s. 56– 57.

které skutečnosti má soud za prokázané a které nikoli, důkazní prameny, úvahy při hodnocení důkazů, proč neprovedl i další důkazy, závěr o skutkovém stavu věci, právní kvalifikaci věci. „Absence některé ze zákonem předepsaných náležitostí odůvodnění rozsudku může pak přivodit stav, kdy takový rozsudek je nepřezkoumatelný, což z pohledu dovolacího řízení, […] zakládá jinou vadu řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, …“[58] Názor Nejvyššího soudu na podobu odůvodnění odvolacích soudů je konstantní, když se v naprosto stejném duchu vyjádřil již o deset let dříve.[59]

Pochybení se týkají všech zákonných náležitostí. Můžeme poukázat například na rozhodnutí Ústavního soudu z roku 2011, který vytknul odvolacímu soudu absenci úvah při hodnocení důkazů. Na Ústavní soud se s ústavní stížností obrátil, po neuspokojivém rozhodnutí Krajského soudu v Praze jako soudu odvolacího, stěžovatel T. B. Ten namítal určení výše jeho spoluvlastnického podílu, která byla stanovena na základě znaleckého posudku. Znalecký posudek patří mezi zákonem uvedené důkazní prostředky, jimiž lze zjistit stav věci (§ 127 OSŘ). Odvolací soud při svém rozhodování pochybil, když do svého odůvodnění převzal závěr o správnosti znaleckého posudku, aniž ho sám podrobil rozboru a následnému hodnocení. V odůvodnění se rovněž nevypořádal s námitkami odvolatele T. B., který namítal způsob při vypracování znaleckého posudku. Ústavní soud jasně řekl, že „povinností odvolacího soudu bylo tento důkaz náležitě přezkoumat a zhodnotit, uvést, na základě jakých konkrétních skutečností jej považuje za zcela správný a v odůvodnění rozhodnutí své stanovisko k tomuto důkazu přiměřeně vyložit (§ 132 odst. 1, § 157 odst. 2 o. s. ř.)“.[60]

Z obou rozhodnutí Nejvyššího soudu a rozhodnutí Ústavního soudu je vidět, že se odvolací soudy stále dopouštějí při odůvodnění svých rozhodnutí stejných chyb. Odvolací soudy se z nich nedokážou poučit, ani když tu existuje bohatá judikatura Nejvyššího soudu a Ústavního soudu. Ta jasně vytýká konkrétní pochybení, kterých se odvolací soudy dopouštějí a kterých by se při své budoucí rozhodovací praxi měly vyvarovat. Ale především tu je zákon – občanský soudní řád, který jasně říká, co by se v odůvodnění rozsudků mělo vždy objevit.

[58] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. října2010, sp. zn. 30 Cdo 1593/2009.
[59] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2001, sp. zn. 26 Cdo 254/99.
[60] Nález Ústavního soudu ze dne 5. května 2011, sp. zn. I ÚS 2771/10.

5.3 Zkrácené odůvodnění rozsudku vyššími soudy

V praxi se však vytvořily názory, zda je možné odůvodnění rozsudků vyšších soudů obsahově zkrátit a zdůvodnit pouze některé podstatné aspekty při rozhodování, tedy zda je možná u rozsudků vyšších soudů zkrácená forma jejich odůvodnění.[61] Ustanovení § 211 ani § 243b OSŘ výslovně takovou možnost nevylučují, pouze odkazují na přiměřené použití ustanovení pro řízení před soudem prvního stupně. K možnosti použití zkráceného odůvodnění na rozsudky vyšších soudů musíme dojít bližším zkoumáním jednotlivých ustanovení občanského soudního řádu a rozborem názorů odborníků.

Jako první můžeme vyloučit zkrácené odůvodnění používané u rozsudků pro uznání a rozsudků pro zmeškání podle § 157 odst. 3 OSŘ. Rozsudek pro uznání a rozsudek pro zmeškání lze vydat pouze v řízení v prvním stupni za splnění zákonných podmínek. Zkrácené odůvodnění těchto rozsudků, čítající pouze předmět řízení a důvody pro jejich vydání, nelze proto žádným výkladem rozšiřovat na odůvodnění rozsudků vyšších soudů. Smyslem odvolacího a dovolacího řízení je hlubší a detailnější rozbor sporu a nikoli rychlé a na fikci založené řešení jako u rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání. Účastník řízení v pozici odvolatele nebo dovolatele se obrací na instančně vyšší soud jako na záruku řádného rozhodování. Jeho očekávání nesměřují k strohému konstatování splnění či nesplnění procesních podmínek, důvodů pro vydání nebo fikci. Očekává pečlivé přezkoumání a případnou změnu rozhodnutí soudu prvního stupně.

V jiné situaci se však ocitáme u zkráceného odůvodnění podle § 157 odst. 4 OSŘ. V předchozí kapitole jsme rozebírali názory M. Kindla a M. Králíka na použití zkráceného odůvodnění u rozhodnutí vyšších soudů. Dlouho na sebe nenechali čekat ani další odborníci se svými příspěvky do diskuse.

Odmítnutí zkráceného odůvodnění u rozsudků vyšších soudů jednoznačně zastává i P. Vrcha. Přiměřenost použití ustanovení o řízení před soudem prvního stupně na řízení odvolací a dovolací má limit v § 1 až § 3 OSŘ ve vazbě na článek 1 odst. 1 Ústavy ČR a článek 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Pokud má občanské soudní řízení jako jedna ze záruk zákonnosti zachovat všechny základní myšlenky vyjádřené ve zmíněných dokumentech, je nemyslitelné, aby odůvodnění rozsudků vyšších soudů obsahovalo pouze předmět řízení, závěr o skutkovém stavu a stručné právní posouzení.[62]

[61] KINDL, Milan. Malá poznámka k odůvodnění rozsudku aneb konec judikatury v Čechách? *Právní rozhledy*, roč. 9, 2001, č. 6, s. 276 - 278.
[62] VRCHA, Pavel. *Odůvodnění civilního rozsudku*. Praha:Leges, 2010, s. 55.

S nejpropracovanějšími argumenty na nemožnost použití zkráceného odůvodnění na rozsudky vyšších soudů přišli Zdeněk Kühn a Ladislav Derka. Oba zastávají názor, že použití zkráceného odůvodnění podle § 157 odst. 4 OSŘ na rozsudky vyšších soudů je nemyslitelné. Své stanovisko podpořili těmito argumenty, které si vyžadují prostor k detailnější analýze:

1. princip priority ústavně konformního výkladu nad výkladem neústavním,
2. evropský trend odůvodnění rozhodnutí,
3. funkce odůvodnění soudcovského rozhodnutí.[63]

5.3.1 Princip priority ústavně konformního výkladu

V teorii práva představuje interpretace (výklad) právních norem poznávací proces, který je zaměřen na zjištění obsahu, smyslu a významu právních norem. Jedním z možných způsobů výkladu právních norem je výklad podaný Ústavním soudem.[64] „V situaci, kdy určité ustanovení právního předpisu umožňuje dvě různé interpretace, přičemž jedna je v souladu s ústavními zákony a mezinárodními smlouvami podle čl. 10 Ústavy České republiky a druhá je s nimi v rozporu, není dán důvod zrušení tohoto ustanovení. Při jeho aplikaci je úkolem soudů interpretovat dané ustanovení ústavně konformním způsobem“.[65]

Ústavní soud se již několikrát ve své ustálené judikatuře vyslovil k funkci a požadavkům na odůvodnění rozhodnutí. „ Má-li být splněn jeden z účelů soudní jurisdikce, totiž požadavek "výchovy k zachovávání zákona [...] k úctě k právům spoluobčanů" (§ 1 o. s. ř.), je zcela nezbytné, aby rozhodnutí obecných soudů nejen odpovídala zákonu v meritu věci a byla vydávána za plného respektu k procesním normám, ale aby také odůvodnění vydaných rozhodnutí ve vztahu k zmíněnému účelu odpovídalo kritériím daným ustanovením § 157 odst. 2 in fine, odst. 3 o. s. ř., neboť jen věcně správná (zákonu zcela odpovídající) rozhodnutí a náležitě, tj. zákonem vyžadovaným způsobem odůvodněná rozhodnutí naplňují - jako neoddělitelná součást "stanoveného postupu" - ústavní kritéria plynoucí z Listiny základních práv a svobod (čl. 38 odst. 1); [66]

Z „přiměřeného“ použití ustanovení o řízení před soudem v prvním stupni na odvolací a dovolací řízení (§ 211 a § 243b OSŘ) se ve světle názoru Ústavního soudu přikláníme, stejně jako autoři článku Kühn s Derkou, ke komplexnímu odůvodnění podle § 157 odst. 2

[63] KÜHN, Zdeněk, DERKA, Ladislav. Odůvodnění rozhodnutí vyššími soudy po 1. 1. 2001 a některé poznámky související. *Právní rozhledy*, roč. 9, 2001, č. 8, s. 380 – 383.
[64] KUBŮ, Lubomír. In KUBŮ, Lubomír, HUNGR, Pavel, OSINA, Petr. *Teorie práva*. Praha: Linde Praha, 2007, s. 56, 113 – 114.
[65] Nález Ústavního soudu ze dne 26. března 1996, sp. zn. Pl. ÚS 48/95.
[66] Nález Ústavního soudu ze dne 26. září 1996, sp. zn. III. ÚS 176/96.

OSŘ. Rozšiřující výklad § 157 odst. 4 OSŘ o zkráceném odůvodnění na rozhodnutí vyšších soudů by nenaplnil uvedená ústavní kritéria, která jsou zárukou práva na spravedlivý proces a platí rovněž pro řízení u odvolacího soudu a pro řízení u Nejvyššího soudu. Ústavně konformní výklad použití § 157 odst. 4 OSŘ vidíme pouze v případě bagatelních věcí a dále v situacích, kdy se účastníci řízení práva na odvolání vzdali.

5.3.2 Evropský trend odůvodnění rozhodnutí

Česká republika je jako člen Rady Evropy a Evropské unie začleněna do procesu evropské integrace. Cílem procesu evropské integrace je vytvořit co možná nejužší pouto mezi státy, které jsou jejími stávajícími členy, ale i těmi, kteří o členství uvažují. Snaha co nejvíce propojit a sjednotit své členy probíhá v různých oblastech. Společné vize udávají směr, který by státy měly uvnitř svých hranic, ale i ve vztahu navenek, následovat. Proto byla vytvořena i soustava společných orgánů. Své důležité místo zaujímá především Evropský soud pro lidská práva, ale i Soudní dvůr.

Evropský soud pro lidská práva je garantem Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950, k jejímuž dodržování se její signatáři zavázaly. Před Evropským soudem pro lidská práva se rozhodují případy z nejrůznějších evropských zemí a střetávají se před ním různé výklady práva ve světle právních systémů a kultur. S postupem evropské integrace se proto čím dál více přihlíží i k zahraniční aplikaci a výkladu práva, který podává nejen štrasburský soud, ale i jednotlivé národní soudy. Soudci národních soudů od svých zahraničních kolegů čerpají důležité poznatky a myšlenky a srovnávají je ve světle svých právních předpisů. Využívají tedy komparativní (srovnávací) výklad, který spočívá v užití cizího práva na výklad práva domácího.[67]

Právní řády většiny evropských států patří do kontinentálního právního systému, který vykazuje určité společné znaky a rysy. Jedním z nich je také směr, kterým se ubírá podoba soudcovské argumentace. Ta je v dnešní době v části odůvodnění rozhodnutí podrobnější, komplexní a vnitřně strukturovaná. Lépe zachycuje všechny myšlenky soudce, které ho vedly ke konečnému rozhodnutí. Takto pojatá komplexní soudcovská argumentace, nazývaná též diskursivní, stojí proti argumentaci legalistické. Legalistická argumentace se naopak vyznačuje stručností a právním formalismem. Nevykládá právo ve světle případu, který může mít díky více možným výkladům práva nejedno řešení. Nereaguje tak dobře na jednotlivé

[67] KUBŮ, Lubomír. In KUBŮ, Lubomír, HUNGR, Pavel, OSINA, Petr. *Teorie práva*. Praha: Linde Praha, 2007, s. 56, 122.

případy, jejichž složitost to vyžaduje, a vede k usnadnění práce soudce. Takto stručně odůvodněné rozhodnutí ztrácí sílu své přesvědčivosti. Přesvědčivosti nabude jen takové rozhodnutí, které v jeho odůvodnění poskytne co nejdetailnější rozbor daného případu a bude argumentačně silné. Podle Z. Kühna je to nejlépe vidět na stylu německých soudů. Použití zkráceného odůvodnění rozsudku podle § 157 odst. 4 OSŘ u rozsudků vyšších soudů proto ani z tohoto „evropského" úhlu pohledu neobstojí.[68,69]

5.3.3 Funkce odůvodnění soudcovského rozhodnutí

Ústavně konformní výklad § 157 odst. 4 OSŘ a evropský trend odůvodnění rozhodnutí jsou podle Kühna s Derkou podepřeny i argumentem o funkci, kterou má odůvodnění rozhodnutí vyššími soudy plnit.

Autoři se ve svém článku zamýšlejí nad funkcí odůvodnění, které plní v každém stupni řízení jinou úlohu. Rozeznávají celkem *čtyři funkce*:

a) splnění povinnosti definovat základ rozhodnutí,
b) potencionální role přesvědčivosti odůvodnění pro jeho adresáty,
c) justifikace rozhodnutí jako základní předpoklad kontroly jeho správnosti instančně vyšším soudem,
d) potencionální role přesvědčivosti odůvodnění pro veřejnost, zejména pak vliv rozhodnutí, resp. jeho odůvodnění, na další soudní praxi,

přičemž, jak autoři uvádějí, první dvě funkce jsou typické u všech soudních rozhodnutí, funkce justifikace rozhodnutí pro rozhodnutí vydané v prvním stupni a posledně zmíněná funkce právě pro rozhodování soudů odvolacích a především Nejvyššího soudu, jako nevyšší článek soudní soustavy v České republice v rámci dovolacího řízení.[70]

Jen řádné odůvodnění rozhodnutí vyššími soudy naplní poslední funkci (potencionální role přesvědčivosti odůvodnění pro veřejnost, zejména pak vliv rozhodnutí, resp. jeho odůvodnění, na další soudní praxi), kterou uvádějí Kühn s Derkou. Jak sami autoři říkají, „z hlediska obecného dosahu je tedy kvalitní odůvodnění podané vyšším soudem důležitější než kvalitní odůvodnění podané soudem prvoinstančním".[71]

[68] KÜHN, Zdeněk, DERKA, Ladislav. Odůvodnění rozhodnutí vyššími soudy po 1. 1. 2001 a některé poznámky související. *Právní rozhledy*, roč. 9, 2001, č. 8, s. 383.
[69] KÜHN, Zdeněk. Základní modely soudcovské argumentace. *Právník*, roč. 140, 2001, č. 4, s. 342 a násl.
[70] KÜHN, Zdeněk, DERKA, Lubomír. Odůvodnění rozhodnutí vyššími soudy po 1. 1. 2001 a některé poznámky související. *Právní rozhledy*, roč. 9, 2001, č. 8, s. 380 – 383.
[71] Tamtéž, s. 381.

5.4 Úplné odůvodnění rozsudku vyššími soudy

Téma možnosti použití zkráceného odůvodnění u rozhodnutí vyšších soudů přineslo řadu argumentů a pohledů na danou problematiku. Většina z nich, jak byla nastíněna, jednoznačně odmítá, aby se odvolací soudy a soud dovolací ve svém odůvodnění rozhodnutí řídily body uvedenými v § 157 odst. 4 OSŘ. Stejného názoru jsme také my. „Přiměřené" použití ustanovení o řízení u soudu prvního stupně se musí ve světle všech principů ovládajících občanské soudní řízení vykládat opravdu pouze přiměřeně a nelze postupovat automaticky při jejich aplikaci v odvolacím a dovolacím řízení. Ztotožňujeme se především s názorem, že rozhodnutí vyšších soudů, konkrétně jejich odůvodnění, je velkým přínosem pro budoucí soudní praxi a svou mírou přesvědčivosti je zárukou řádného rozhodování.[72] Jiné než řádné odůvodnění podle § 157 odst. 2 OSŘ vyššími soudy proto odmítáme.

[72] KÜHN, Zdeněk, DERKA, Lubomír. Odůvodnění rozhodnutí vyššími soudy po 1. 1. 2001 a některé poznámky související. *Právní rozhledy*, roč. 9, 2001, č. 8, s. 381.

6. Odůvodnění usnesení

Usnesení patří spolu s rozsudkem a platebním rozkazem k formám soudního rozhodnutí v občanském soudním řízení. Nestanoví-li zákon jinak, rozhoduje soud usnesením (§ 167 odst. 1 OSŘ). V uvedeném zákonném ustanovení jde o demonstrativní výčet situací, ve kterých soud rozhoduje usnesením. Na různých místech občanského soudního řádu však nalezneme i další. Výskyt této formy rozhodnutí je z hlediska její použitelnosti velmi častý a oproti rozsudku univerzálnější. Rozsudkem rozhoduje soud o věci samé, kdežto usnesením rozhoduje soud v zákonem stanovených případech nejen ve věci samé (§ 152 odst. 1 OSŘ), ale i v otázkách procesního charakteru. Navíc po přijetí ZŘS jde o hlavní formu rozhodnutí v řízeních jím upravených. Podle § 25 ZŘS soud rozhoduje ve věci samé usnesením, nestanoví-li zákon jinak.

Obecná úprava náležitostí vyhotoveného usnesení je v mnohém stejná jako u rozsudku. V usnesení se musíme dočíst, který soud a v jakém obsazení jej vydal, identifikaci účastníků řízení, popřípadě jejich zástupců, výrok, odůvodnění, poučení o opravném prostředku, den a místo vydání usnesení (§ 169 odst. 1 OSŘ). Různorodost případů, ve kterých soud rozhoduje usnesením, má vliv i na úpravu náležitostí v jeho vyhotovení, které se ne vždy a ne všechny uplatní.

Jako již bylo nastíněno, možnost použití usnesení je široká. Usnesení, kterým se rozhoduje ve věci samé, je podle našeho názoru svou vahou důležitější než usnesení procesní. Přímo zasahuje do sféry účastníka řízení a ovlivňuje jeho poměry. Takové usnesení se nejblíže svým obsahem i dosahem přibližuje rozsudku. Při písemném vyhotovení usnesení jsou proto na něj zcela právem kladeny stejné nároky na odůvodnění jako u rozsudku soudu prvního stupně. Musí z něj být zřejmý předmět řízení, jaké byly použity důkazy, jaká skutková zjištění z nich soud vyvodil, jak celou věc posoudil po právní stránce. V tomto případě občanský soud řád (§ 169 odst. 4 OSŘ) odkazuje soudce na úpravu odůvodnění u rozsudku soudu prvního stupně podle § 157 OSŘ, ať už na jeho úplnou nebo zkrácenou verzi. Jelikož čtvrtý odstavec ustanovení § 169 OSŘ je speciální vůči obecnému ustanovení § 169 odst. 2 OSŘ, tak se při odůvodnění usnesení, kterým se rozhoduje ve věci samé, jednoznačně uplatní úprava odůvodnění rozsudku.[73]

Kromě možných společných obsahových náležitostí, které má odůvodnění písemného usnesení nebo rozsudku obsahovat, plní odůvodnění u obou forem soudního rozhodnutí stejnou funkci. Transparentnost, kontrolovatelnost, vyloučení libovůle a argumentace v kruhu

[73] LAVICKÝ, Petr. Odůvodňování usnesení v civilním řízení soudním. *Právní fórum*, roč. 6, 2009, č. 1, s. 11.

odkazem pouze na příslušná ustanovení OSŘ bez vysvětlení, možnost přezkumu, proporcionalita.[74]

6.1 Neodůvodněná usnesení

Rozlišit jednotlivé formy soudního rozhodnutí nemělo poukázat na jejich případné společné znaky a vlastnosti, ale především na rozdíly. Jejich výčet, podrobnější zkoumání a vzájemné odlišení nejsou cílem této kapitoly.[75] Zaměříme se pouze na jednu, se kterou se u rozsudku nesetkáme – usnesení, která nemusí obsahovat odůvodnění. Jde o výjimku z obecné povinnosti soudu své rozhodnutí odůvodnit.

Každý vyhotovený rozsudek musí obsahovat jeho odůvodnění, ať už úplné nebo zkrácené. Absence odůvodnění či jeho jednotlivé části má více negativních následků, na které jsme již dříve upozornili. Naproti tomu občanský soudní řád vypočítává usnesení, která ve svém vyhotovení nemusí obsahovat odůvodnění. Zda-li jde o výhodu nebo nevýhodu, bude předmětem dalšího rozboru.

Mezi usnesení, která nemusí obsahovat odůvodnění, zařadil zákonodárce usnesení, kterým se zcela vyhovuje návrhu na předběžné opatření, zajištění důkazu, zajištění předmětu důkazního prostředku ve věcech týkajících se práv z duševního vlastnictví nebo jinému návrhu, jemuž nikdo neodporoval (§ 169 odst. 2 OSŘ). Dále sem patří usnesení týkající se vedení řízení, usnesení podle § 104a OSŘ (rozhodnutí o věcné příslušnosti jako podmínce řízení) a usnesení, kterým bylo rozhodnuto nikoli ve věci samé, připouští-li to povaha této věci a je-li z obsahu spisu zřejmé, na základě jakých skutečností bylo rozhodnuto.

Nejde o striktní zákaz neodůvodňovat vybraná usnesení, ale o možnost, když zákonodárce použil výrazu „nemusí obsahovat“. Z toho plyne, že soudu je v určitých případech dána možnost, aby se omezil jen na uvedení zbylých zákonných náležitostí, a tu jednu z nejdůležitějších vypustil.

Znění § 169 odst. 2 OSŘ v této podobě zavedl zákon č. 7/2009 Sb. (tzv. souhrnná novela OSŘ), účinný od 1. července 2009. Do té doby znělo uvedené ustanovení následovně: „Písemné vyhotovení usnesení, kterým se zcela vyhovuje návrhu, jemuž nikdo neodporoval, nebo usnesení, které se týká vedení řízení, anebo usnesení podle § 104a nemusí obsahovat odůvodnění.“ Téměř totožně upravuje danou problematiku v platném a účinném znění i slovenský zákon č. 99/1963 Zb., občiansky súdny poriadok (dále jen „OSP“). Vychází

[74] LAVICKÝ, Petr. Odůvodňování usnesení v civilním řízení soudním. *Právní fórum*, roč. 6, 2009, č. 1, s. 7-8.
[75] Podrobněji ZOULÍK, František. In WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Linde Praha, 2011, s. 262.

z obecné povinnosti odůvodňovat usnesení s výjimkami v § 169 odst. 2 OSP, podle kterého písomné vyhotovenie uznesenia, ktorým sa celkom vyhovuje návrhu, ktorému nikto neodporoval, alebo uznesenia, ktoré sa týka vedenia konania, nemusí obsahovať odôvodnenie. Druhá část § 169 odst. 2 OSP však odlišně od české právní úpravy vypočítává usnesení, která musí vždy obsahovat odůvodnění. Řadí mezi ně usnesení o přerušení řízení a osvobození od soudních poplatků. Německý civilní řád soudní (Zivilprozessordnung, dále jen „ZPO“) nestanovuje obecnou povinnost odůvodnění usnesení jako česká a slovenská úprava, činí tak pouze v některých ojedinělých případech, kam literatura řadí také usnesení napadnutelná opravnými prostředky.[76]

Tato méně rozpracovaná podoba vyvolávala v širokých právních kruzích nejednu debatu o tom, která všechna usnesení lze podřadit pod sousloví „usnesení, kterým se zcela vyhovuje návrhu, jemuž nikdo neodporoval“. S podobnou situací jsme se již setkali při použití zkráceného odůvodnění u rozsudku, proti němuž není odvolání přípustné. I „rozsudek, proti němuž není odvolání přípustné“ nabízel více jazykových interpretací, se kterými zřejmě zákonodárce nepočítal. Vytvořily se názory, které danou formulaci rozšiřovaly na další možné teoretické případy, ale na druhou stranu také názory je vyvracející. Použití jazykového výkladu se ale už předtím ukázalo jako volba ne zcela vyhovující celkové koncepci občanského soudního řádu a jeho vnitřní provázanosti. Jak konstatoval Ústavní soud, tato metoda výkladu představuje pouze první kontakt s právní normou. Kvůli mechanické aplikaci však blíže nezkoumá její smysl a účel, pro který byla vtělena do zákona v podobě určitého paragrafu.[77]

Okruh usnesení, kterým se zcela vyhovuje návrhu, jemuž nikdo neodporoval, byl a je interpretačně široký. Blíže jej specifikovaly až teoretické přístupy právní veřejnosti a judikatura Nejvyššího soudu a Ústavního soudu. Za prvé z něj musíme vyřadit usnesení, jímž se rozhoduje ve věci samé. Mají speciální úpravu v § 169 odst. 4 OSŘ a kvůli jejich separaci dopadá § 169 odst. 2 OSŘ pouze na usnesení procesní povahy. Za druhé jsou to usnesení, proti nimž je přípustný opravný prostředek. Odůvodnění usnesení poskytuje účastníkům řízení formulovat důvody odvolání a instančně vyššímu soudu jeho přezkum.[78]

Mezi nejdiskutovanějšími, která měla být rovněž vyřazena, byla usnesení o nařízení předběžného opatření. Převažující argumentaci pro nezačlenění usnesení o nařízení předběžného opatření však zákonodárce nepřijal a zákonem č. 7/2009 Sb. je výslovně zařadil

[76] LAVICKÝ, Petr. Odůvodňování usnesení v civilním řízení soudním. *Právní fórum*, roč. 6, 2009, č. 1, s. 10.
[77] Nález Ústavního soudu ze dne 17. prosince 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97.
[78] LAVICKÝ, Petr. Odůvodňování usnesení v civilním řízení soudním. *Právní fórum*, roč. 6, 2009, č. 1, s. 11.

do § 169 odst. 2 OSŘ. Co ho k tomu vedlo, není blíže rozpoznatelné ani z důvodové zprávy k zákonu č. 7/2009 Sb. Dočteme se v ní, že se rozšiřuje výčet usnesení, která nemusí obsahovat odůvodnění, a přidává další příklady nad ty uvedené v občanském soudním řádu.[79] I po souhrnné novele patří (ne)odůvodňování předběžných opatření k častým právním polemikám.

6.1.1 Usnesení o nařízení předběžného opatření

Do 1. ledna 2014 upravoval občanský soudní řád „obecné“ předběžné opatření, zvláštní předběžné opatření týkající se péče o nezletilé dítě a zvláštní předběžné opatření v oblasti ochrany před domácím násilím.

Vlivem rekodifikace soukromého práva doznal změn také občanský soudní řád. Z jeho systematiky vypadla řízení svým průběhem odlišná od obecné úpravy sporných řízení, která jsou nyní upravena samostatným zákonem č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Úprava předběžných opatření je v současnosti zachycena v obou procesních předpisech. „Obecné“ předběžné opatření je nadále součástí občanského soudního řádu, konkrétně v části druhé, hlavě druhé. Zvláštní předběžná opatření pod body b) a c) jsou od začátku roku 2014 začleněna do ZŘS v části druhé, hlavě páté. Občanský soudní řád plní funkci subsidiárního právního předpisu k ZŘS. Úprava předběžného opatření podle občanského soudního řádu je proto v jistých směrech použitelná i na zvláštní předběžná opatření, pokud řešení některé otázky ve speciálním zákoně výslovně chybí.

Smyslem předběžného opatření je zatímní úprava poměrů účastníků nebo zajištění výkonu rozhodnutí, pokud je zde obava, že by výkon rozhodnutí byl ohrožen (§ 74 odst. 1 OSŘ). Předběžným opatřením se ukládá určitá povinnost účastníkovi řízení, jejichž demonstrativní výčet obsahuje občanský soudní řád v § 76, ale i třetí osobě, lze-li to na ní spravedlivě žádat. O nařízení předběžného opatření se rozhoduje formou usnesení.

Jak již bylo vícekrát uvedeno, souhrnná novela občanského soudního řádu zařadila usnesení o nařízení předběžného opatření mezi ta, která nemusí obsahovat odůvodnění. Před zákonodárným zásahem do podoby § 169 odst. 2 OSŘ se vytvořily dvě názorové skupiny na výklad daného ustanovení. Proti sobě tentokrát stály i Nejvyšší soud a Ústavní soud.

[79] Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, V. volební období, 2006 – 2010. Tisk č. 478: Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

6.1.1.1 Neodůvodňování předběžných opatření podle Nejvyššího soudu

Nejvyšší soud se ve svém stanovisku na odůvodnění předběžného opatření vyjádřil následovně: „Písemné vyhotovení usnesení, kterým soud prvního stupně vyhověl návrhu na nařízení předběžného opatření v plném rozsahu a nařídil navrhovatelem požadované předběžné opatření bez slyšení ostatních účastníků řízení nebo sice po jejich slyšení, přičemž žádný z nich nevyslovil před rozhodnutím soudu s navrženým předběžným opatřením nesouhlas, nemusí obsahovat odůvodnění“.[80] Ve svém stanovisku Nejvyšší soud argumentoval v neprospěch odůvodnění analogií s rozhodováním o nařízení výkonu rozhodnutí, důvody rozhodnutí plynoucími jasně z obsahu spisu, prodlužováním řízení a možností podat si proti nařízenému předběžnému opatření odvolání. Každý z jeho argumentů byl však podroben kritice, která je jeden po druhém vyvracela, vycházejíc především z praxe.[81] V argumentační polemice s Nejvyšším soudem se zaměříme pouze na některé aspekty, které jednoznačně svědčí ve prospěch odůvodňovat usnesení o nařízení předběžného opatření.

Předně je tu ustanovení § 202 odst. 1 OSŘ, které uvádí usnesení, proti kterým není přípustné odvolání. Uvedený výčet je taxativní a usnesení o nařízení předběžného opatření tam nenajdeme. Z toho vyplývá, že je možné se proti tomuto usnesení odvolat. Pokud občanský soudní řád dává účastníkům řízení takovou možnost, musí jim k tomu také poskytnout odrazový můstek v podobě odůvodnění daného usnesení. Z jeho obsahu budou účastníci řízení vycházet při sestavování odvolání a reagovat na argumenty soudu. Stejně tak odvolací soud nemůže podrobit přezkumu usnesení, které neobsahuje odůvodnění. Pouze z výroku nerozpozná, zda-li se soud prvního stupně při rozhodování nedopustil chyb, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.[82,83]

Za další musíme poukázat na ustanovení § 75c odst. 1 OSŘ a § 76 odst. 2 OSŘ. Předseda senátu nařídí usnesením předběžné opatření, jestliže bude prokázáno, že je třeba, aby byly zatímně upraveny poměry účastníků, nebo že je tu obava, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen, a jestliže budou alespoň osvědčeny skutečnosti, které jsou rozhodující pro uložení povinnosti předběžným opatřením. Podle druhého uvedeného ustanovení lze předběžným opatřením uložit povinnost někomu jinému než účastníku jen tehdy, lze-li to na něm spravedlivě žádat. Ze spojení „bude prokázáno“, ve stejném duchu

[80] Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13. června 2007, sp. zn. Cpjn 19/2006.
[81] Podrobněji ŘÍHA, Michal. Povinnost soudu odůvodnit rozhodnutí o nařízení předběžného opatření. *Právní rozhledy*, roč. 18, 2010, č. 11, s. 404 – 405.
[82] Tamtéž, s. 402.
[83] Obdobně LAVICKÝ, Petr. Odůvodňování usnesení v civilním řízení soudním. *Právní fórum*, roč. 6, 2009, č. 1, s. 12.

„budou alespoň osvědčeny“ a rovněž „spravedlivě žádat“ nemůžeme dojít k jinému přesvědčení než o nutnosti odůvodnění usnesení o nařízení předběžného opatření. Důvody, které vedly k „prokázání“, „osvědčení“, „spravedlivému požadavku“ musí být transparentní a musí potvrzovat, že tyto předpoklady vydání usnesení byly splněny. Jinak bychom mohli hovořit o libovůli soudce při rozhodování.[84]

Oba nastíněné argumenty pokládáme za přesvědčivé především proto, že je to sám občanský soudní řád, který jim dává zákonný podklad. Nemusíme vymýšlet různé teoretické úvahy a hledat pro ně mezery v zákoně. Propojením jednotlivých ustanovení občanského soudního řádu docházíme k závěru, že se v nazírání na případné odůvodnění usnesení nevylučují. Právě naopak. Z různých úhlů probraných ustanovení, která se ale nakonec ubírají stejným směrem, dostáváme jednoznačnou odpověď na (ne)odůvodňování usnesení o nařízení předběžného opatření – usnesení o nařízení předběžného opatření musí obsahovat odůvodnění.

6.1.1.2 Odůvodňování předběžných opatření podle Ústavního soudu

Odlišný postoj než Nejvyšší soud a později zákonodárce k dané problematice zastává i Ústavní soud: „Ustanovení § 169 odst. 2 o. s. ř. je nutno vyložit v souladu s jeho smyslem a účelem. Smyslem zmíněného ustanovení je zbavit soud povinnosti odůvodnit rozhodnutí, které zřejmě nebude napadeno odvoláním, neboť s ním všichni účastníci souhlasí. Tento smysl však v případě usnesení, kterým se zcela vyhovuje návrhu na předběžné opatření, chybí. Postrádá racionalitu zbavit soud povinnosti odůvodnit rozhodnutí tam, kde se k návrhu, na jehož základě bylo rozhodnutí vydáno, účastník vůbec nemohl vyjádřit. Jinak řečeno, spojení "usnesení, kterým se zcela vyhovuje návrhu, jemuž nikdo neodporoval" je třeba vykládat tak, že jde o usnesení, kterým se zcela vyhovuje návrhu, jemuž nikdo neodporoval, ačkoliv mu reálně - chtěl-li by - odporovat mohl.“ Uvedeným postupem shledal porušení práva na spravedlivý proces vyplývající z Listiny základních práv a svobod a Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.[85]

Ústavní soud v jednou ze svých průlomových rozhodnutí uvedl další argument, který jasně dokazuje povinnost soudu odůvodnit dané usnesení. Vychází z toho, že soud rozhoduje pouze na podkladě navrhovatelem podaného návrhu bez slyšení dalších účastníků (§ 75c odst. 3 OSŘ). Odnímá jim jakoukoli možnost obrany se v dané věci vyjádřit a odsouvá ji až do fáze

[84] LAVICKÝ, Petr. Odůvodňování usnesení v civilním řízení soudním. *Právní fórum*, roč. 6, 2009, č. 1, s. 12-13.
[85] Nález Ústavního soudu ze dne 15. ledna 2009, sp. zn. IV. ÚS 1554/08.

odvolacího řízení. Je nemyslitelné, aby v právním státě byla uložena povinnost druhé straně, natož třetí osobě, bez toho aniž by jim byly poskytnuty stejné procesní možnosti. Předběžné opatření nepředstavuje typické sporné řízení se všemi jeho atributy. Obě dvě řízení však ovládají stejné zásady vycházející z práva na spravedlivý proces, které musí být respektovány při každém rozhodování soudu.

6.2 Zkrácené odůvodnění usnesení

V kapitole o zkráceném odůvodnění rozsudku podle § 157 odst. 4 OSŘ jsme rozebírali rozsudky, proti kterým není odvolání přípustné. Došli jsme k závěru, že rozsudek v bagatelní věci, proti kterému není odvolání přípustné, má v odůvodnění obsahovat pouze předmět řízení, závěr o skutkovém stavu a stručné právní posouzení věci. Občanský soudní řád v § 202 odst. 1 vypočítává rovněž usnesení, proti kterým není odvolání přípustné. Nabízí se tedy otázka, zda i na tato usnesení je možné vztáhnout zkrácené odůvodnění. Pokud budeme vycházet z občanského soudního řádu, dospějeme k závěru, že tato usnesení mají samostatnou úpravu, která odůvodnění nevyžaduje. Podle § 168 odst. 2 OSŘ usnesení doručí soud účastníkům, je-li proti němu odvolání nebo dovolání nebo jestliže to je třeba pro vedení řízení anebo jde-li o usnesení, kterým se účastníkům ukládá nějaká povinnost. Na to navazujeme § 169 odst. 3 OSŘ, podle kterého, jestliže se usnesení nedoručuje, stačí v písemném vyhotovení uvést výrok a den vydání. Proto usnesení, proti kterým není odvolání přípustné, se nedoručují a písemné vyhotovení neobsahuje ani zkrácené odůvodnění.

6.3 Odůvodnění usnesení o nákladech řízení

Součástí každého písemného vyhotovení rozhodnutí je výrok. Z pohledu účastníků řízení je nejdůležitější výrok ve věci samé, kterým autoritativně soud rozhodl jejich spor. Vedle předmětné sporné otázky je soud dále povinen ve výroku rozhodnout o nákladech řízení, které v průběhu řízení vznikly. Zákonná úprava rozhodnutí o nákladech řízení je obsažena v části třetí, hlavě třetí občanského soudního řádu, konkrétně v § 151. O nákladech řízení se rozhoduje formou usnesení (§ 167 odst. 1 OSŘ).

Výchozím bodem pro odůvodnění výroku o nákladech řízení je opět možnost odvolání. Občanský soudní řád připouští odvolání jen proti výroku o nákladech řízení, zbylý výrok (nebo výroky) jinak nabývá právní moci a posléze vykonatelnosti (§ 206 odst. 3 OSŘ). Důvody, proč je odůvodnění nákladů řízení nezbytnou součástí rozhodnutí soudu prvního

stupně, jsou i zde z pohledu účastníka řízení i odvolacího soudu pro odvolací řízení stejné, jak byly probrány již dříve.

Náklady řízení se skládají z několika položek, jejichž demonstrativní výčet je podán v § 137 odst. 1 OSŘ. V některých případech může jejich součet dosahovat vysoké částky, která má být jedním z účastníků nebo oběma uhrazena. Může se stát, že samostatný výrok o nákladech řízení bude mít pro ně závaznější a dlouhodobější finanční následky než výrok ve věci samé. Nemožnost uhradit vysoké náklady řízení může například vést až k exekučnímu řízení. Je proto povinností soudu vysvětlit, co všechno tvoří výslednou částku ve výroku o nákladech řízení.

Jeden z nákladů řízení představuje soudní poplatek, který bývá řazen k procesním podmínkám.[86] Soudní poplatek se vylučuje s právem na přístup soudu a řadíme ho k tvrdostem zákona. Jeho povinná platba může jisté osoby odradit od možnosti obrátit se na soud a vzdát se tak svého práva na spravedlivý proces. Z toho důvodu byly zavedeny kategorie osvobození. Občanský soudní řád upravuje tzv. individuální osvobození, o kterém rozhoduje soud. Výslovně je uvedeno, že pokud soud shledá zvlášť závažné důvody pro osvobození, musí být toto rozhodnutí odůvodněno (§ 138 odst. 1 OSŘ).

Dále je třeba odůvodnit, proč je náhrada nákladů řízení povinností té které strany. Obecné pravidlo stanoví, že k náhradě nákladů řízení je povinný ten, kdo neměl ve věci úspěch (§ 142 odst. 1 OSŘ). Další odstavce zmíněného ustanovení obsahují výjimky z tohoto obecného pravidla. Může tudíž dojít k situaci, že každý z účastníků bude hradit určitou část, která nemusí být ve stejném poměru k části protistrany. Důvody poměrného rozdělení by měly být účastníkům řízení vysvětleny v odůvodnění.

Odůvodnění rozhodnutí je na místě při využití moderačního práva soudu, kdy nemusí soud výjimečně náhradu nákladů řízení zcela nebo zčásti přiznat (§ 150 OSŘ). Důvody hodné zvláštního zřetele vedoucí k takovému rozhodnutí mají být specifikovány rovněž v jeho odůvodnění.

Na řadě zákonných ustanovení jsme si ukázali, že výrok rozhodnutí o nákladech řízení není méně důležitý než výrok ve věci samé a je potřeba k němu přistupovat se stejnou váhou a věnovat mu dostatečný prostor při odůvodnění. Praxe soudů je mnohdy ovšem odlišná. Na nedostatky, kterých se dopouštějí obecné soudy, upozornila opět judikatura. Řádné zdůvodnění nahrazené pouze odkazem na příslušné ustanovení občanského soudního řádu je

[86] MACKOVÁ, Alena. In WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Linde Praha, 2011, s. 302.

podle Ústavního soudu porušením práva na spravedlivý proces.[87] Stejné pochybení, které neodpovídá § 157 odst. 2 OSŘ, vidí v případě nepřiznání nákladů řízení podle § 150 OSŘ.[88] Příkladů nabízí judikatura mnohem více. Je z ní však patrný jeden společný nešvar obecných soudů – pouhý formální odkaz na zákonné ustanovení právního předpisu. Z uvedeného je patrné, že soudy zlehčují význam nákladů řízení, jinak by nemusel Ústavní soud tolikrát zjednávat jejich nápravu.

[87] Nález Ústavního soudu ze dne 30. října 2001, sp. zn. II. ÚS 444/01.
[88] Nález Ústavního soudu ze dne 17. května 2001, sp. zn. III. ÚS 727/2000.

7. Závěr

V úvodu práce jsme si vytyčili za cíl podat přehledný obraz o odůvodnění rozhodnutí v civilním soudním řízení. Postupně jsme se zabývali principem předvídatelnosti soudního rozhodnutí a dále problematikou odůvodnění rozhodnutí podle § 157 odst. 2 OSŘ, zkráceným odůvodněním podle § 157 odst. 3 OSŘ a § 157 odst. 4 OSŘ, odůvodněním rozhodnutí vyššími soudy a nakonec odůvodněním usnesení.

Každá z kapitol zabývající se dílčí částí daného tématu přinesla více pohledů na danou věc nebo jeden konkrétní problém a následně i více možných závěrů z toho plynoucích. Každé myšlence odborníků, Nejvyššího soudu a Ústavního soudu jsme v diplomové práci věnovali prostor, ať už jsme se s ní v závěru ztotožnili nebo ji svými argumenty vyvrátili. Žádnou ze zmíněných myšlenek však nepovažujeme za méně hodnotnou než druhou. Všechny jsou podepřeny argumenty, které mají své opodstatnění a vycházejí z hlubšího, nikoli nahodilého, zamyšlení se nad tématem.

V úvodu práce jsme si stanovili obecnou hypotézu, že dodržení zákonných náležitostí přispívá ke zvýšení kvality odůvodnění civilních rozhodnutí. Danou hypotézu jsme si dále vnitřně rozčlenili do čtyř pracovních hypotéz, které se tematicky vztahují k jednotlivým kapitolám. První pracovní hypotéza znějící, že úprava náležitostí odůvodnění rozhodnutí podle § 157 odst. 2 OSŘ je dostatečná, se nám potvrdila. V krátkosti nastíněný vývoj, kterým si znění § 157 odst. 2 OSŘ prošlo, ukázal, že každý z požadavků tam uvedených má při psaní odůvodnění svou důležitou roli, navzájem na sebe navazují a ve svém souhrnu jsou základem kvalitního odůvodnění. Přes představení účastníků řízení a předmětu jejich sporu, skutková zjištění, hodnocení důkazů až k právnímu posouzení případu nezapomněl podle našeho názoru zákonodárce na žádnou podstatnou náležitost, která by se měla promítnout v odůvodnění rozsudku. Domníváme se, že z pasáže věnované hodnocení důkazů by mohlo být vypuštěno dokazování skutečností, o kterých není mezi stranami sporu. I když pro to není zákonná opora v platném znění § 157 odst. 2 OSŘ, nepovažujeme to za vážné opomenutí ze strany zákonodárce, spíše za doporučení případné novelizace znění uvedeného ustanovení. Zákazem opisovat ze spisu skutkové přednesy účastníků a provedené důkazy, požadavkem přesvědčivosti rozsudku a souladu jeho ústního a písemného znění apeluje zákonodárce na kvalitu odůvodnění rozsudku jako celku, ne pouze jeho povinného obsahu. Pro kvalitní a srozumitelné odůvodnění rozsudku jsou stávající požadavky v § 157 odst. 2 OSŘ dostatečné.

Druhá pracovní hypotéza, která stanovila, že úprava zákonných náležitostí zkráceného odůvodnění rozhodnutí je dostatečná, se nám také potvrdila. Zkrácené odůvodnění rozhodnutí se týká rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání a dále rozsudku, proti němuž není odvolání přípustné a proti kterému se účastníci odvolání vzdali. Podle našeho názoru zákonodárce správně zareagoval na tyto specifické situace, které občanský soudní řád upravuje, když rozhodnutí spojil se zkráceným odůvodněním. Všechna řízení, která končí vynesením jednoho z uvedených rozsudků, v podstatě zkracují soudní řízení, ať už tím, že se neprovádí dokazování nebo tím, že na řízení před obecným soudem nenavazuje odvolací řízení. V případě zkráceného odůvodnění u rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání jsme se v diplomové práci setkali s názorem, že takové odůvodnění má kromě předmětu řízení a důvodů, pro které soud rozhodl těmito rozsudky, obsahovat i právní posouzení věci. Jeho nezařazení do odůvodnění je podle našeho mínění ze strany zákonodárce logické. Nelze aplikovat právní normu, ze které plynou práva a povinnosti, na skutkový stav, který nebyl náležitě zjištěn a je založený ve většině případů na fikci. Ve druhém případě zkráceného odůvodnění rozhodnutí je zařazení právního posouzení na místě, protože se aplikuje na zjištěný skutkový stav.

Třetí pracovní hypotéza, že úprava zákonných náležitostí odůvodnění rozhodnutí vyššími soudy je dostatečná, se potvrdila. Řízení před obecným soudem, odvolacím soudem a dovolacím soudem stojí na stejných procesních principech, a proto každé jejich rozhodnutí musí být odůvodněno. Pokud mají být odůvodnění rozhodnutí obecnými soudy a vyššími soudy v tomto směru rovnocenná, musí vycházet ze stejné úpravy. Z přiměřeného použití části třetí OSŘ na řízení u odvolacího soudu a dovolacího soudu jsme došli k jednoznačné aplikaci § 157 odst. 2 OSŘ na odůvodnění rozhodnutí vyšších soudů a vyloučili tak možnost použití zkráceného odůvodnění. První pracovní hypotéza potvrdila, že odůvodnění rozhodnutí podle § 157 odst. 2 OSŘ je dostatečné, proto danou úpravu pokládáme za dostačující i pro odůvodnění rozhodnutí vyššími soudy.

Čtvrtá pracovní hypotéza, že úprava zákonných náležitostí odůvodnění usnesení je dostatečná, se nepotvrdila jen v části odůvodňování usnesení o nařízení předběžného opatření. Zbylou právní úpravu odůvodnění usnesení shledáváme za dostatečnou. Rozsudek i usnesení jsou rovnocenné formy rozhodnutí, jak to dokládá § 169 odst. 4 OSŘ. Dané ustanovení odkazuje při odůvodnění usnesení ve věci samé na odůvodnění rozsudku podle § 157 odst. 2 OSŘ nebo jeho zkrácenou verzi podle § 157 odst. 4 OSŘ. Pokud jde o usnesení procesní povahy, souhlasíme se zákonodárcem, že není třeba je odůvodňovat. Výjimku však podle našeho názoru představuje usnesení o nařízení předběžného opatření. Významem, jaký toto

usnesení má, se nemůže řadit mezi usnesení převážně procesní povahy, která není nutné odůvodňovat. Zastáváme názor, že usnesení o nařízení předběžného opatření musí být odůvodněno, a proto je v budoucnu velmi žádoucí jej vyčlenit z § 169 odst. 2 OSŘ.

Pomocí pracovních hypotéz jsme dospěli k závěru, že až na neodůvodňování usnesení o nařízení předběžného opatření je úprava odůvodnění rozhodnutí a jeho jednotlivých náležitostí kompletní, logická a odráží smysl a význam každého rozhodnutí. Pokud se soudce při psaní odůvodnění rozhodnutí bude držet zákonné úpravy, výsledné odůvodnění by, přinejmenším obsahově, mělo být kvalitní. Obecnou hypotézu, že dodržení zákonných náležitostí přispívá ke zvýšení kvality odůvodnění civilních rozhodnutí, můžeme tedy potvrdit.

Odpověď na výzkumnou otázku, jaká je kvalita právní úpravy odůvodnění civilních rozhodnutí, přinesla sama soudní praxe. Kvalita právní úpravy odůvodnění civilních rozhodnutí je obecně vysoká. Řada rozhodnutí Nejvyššího soudu a Ústavního soudu však soudům vytýkala, že se v odůvodnění svých rozhodnutí dostatečně nevypořádaly s některou náležitostí nebo ji úplně opomenuly. Následky pochybení jsou z judikatury Nejvyššího soudu a Ústavního soudu zcela zřejmé. Ve většině případů je konstatována nepřezkoumatelnost rozhodnutí a porušení práva na spravedlivý proces pramenícího z článku 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a článku 36 Listiny základních práv a svobod. Podle M. Králíka „je jedním ze základních procesních práv účastníka řízení, aby v souzené věci obdržel rozhodnutí, které lze považovat za přezkoumatelné“.[89] Podle Ústavního soudu „nepřezkoumatelné rozsudky jsou rozsudky, které zakládají porušení článku 90 Ústavy, který soudům ukládá stanoveným způsobem, tedy v souladu s o. s. ř. poskytovat ochranu právům“[90] a „můžou představovat, a zpravidla také představují, porušení ústavně zaručeného práva na soudní ochranu uvedeného v článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod“.[91]

Na závěr naší práce můžeme konstatovat, že dostatečná zákonná úprava odůvodnění rozhodnutí ještě neznamená, že výsledné odůvodnění je jako celek kvalitní. Kvalitu odůvodnění rozhodnutí dále spoluvytváří především samotný soudce, který dané odůvodnění vypracovává. V odůvodnění se odráží jeho odborné zkušenosti, logické uvažování, jisté tvůrčí schopnosti, ale především vázanost soudce zákonem nejen při rozhodování, ale i procesním postupu. V tomto směru nejde o chybu zákonodárce, který by soudci nedal podrobný návod, kterým se při odůvodnění rozhodnutí řídit. Pochybení, kvůli kterým je snížena kvalita

[89] KRÁLÍK, Michal. Nepřezkoumatelnost rozhodnutí jako důvod jeho zrušení. *Právní rádce*, 2007, č. 10, s. 31.
[90] Nález Ústavního soudu ze dne 15. září 1994, sp. zn. II. ÚS 135/93.
[91] Nález Ústavního soudu ze dne 12. října 1998, sp. zn. IV. ÚS 304/98.

odůvodnění rozhodnutí, vnímáme jako jednotlivá profesní selhání. K tomu, že nejde o ojedinělé případy, ale obecný problém, jsme dospěli především za pomoci judikatury Nejvyššího soudu a Ústavního soudu. Judikatura obou soudů opakovaně poukazuje na podobná pochybení, ke kterým při tvorbě odůvodnění rozhodnutí stále dochází, a to i přes zákonodárné počiny, které novelizovaly stěžejní § 157 odst. 2 OSŘ a měly přispět k eliminaci napadených rozhodnutí z důvodu nepřezkoumatelnosti rozhodnutí.

8. Summary

The thesis focuses on the justification of judicial decisions in civil court proceedings. It is an important part of right to a fair trial proclaimed in Article 6 of the European Convention on Human Rights and Article 36 of the Charter of Fundamental Rights and Freedoms. We pay attention to the demands for justification of judicial decisions such as judgement and resolution and point out on judge's faults in writing them.

9. Seznam použitých zdrojů

Monografie

BIČOVSKÝ, Jaroslav. *Problematika soudcovské práce. Příručka Ministerstva spravedlnosti České republiky*. Svazek 52. Praha: SEVT, 1991. 116 s.

ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vydání. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. 1119 s.

KNAPP, Viktor. *Úvod do vědecké práce*. 1. vydání. Brno: rektorát UJEP, 1981. 182 s.

KUBŮ, Lubomír, HUNGR, Pavel, OSINA, Petr. *Teorie práva*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2007. 335 s.

JIRSA, Jaromír a kol. *Klíč k soudní síni: příručka pro začínající soudce a advokáty.* 2. vydání. Praha: LexisNexis CZ, 2007. 427 s.

VRCHA, Pavel. *Civilní judikatura: výběr aktuálních rozhodnutí Nejvyššího soudu a Ústavního soudu České republiky: judikáty týkající se občanského soudního řádu a občanského zákoníku.* 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2005. 1295 s.

VRCHA, Pavel. *Odůvodnění civilního rozsudku*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010. 160 s.

WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Linde Praha, 2011. 711 s.

Právní předpisy:

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Zb., občiansky súdny poriadok, v znení nejskorších predpisov

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů

Komentáře:

BUREŠ, Jaroslav, DRÁPAL, Ljubomír, KRČMÁŘ, Zdeněk a kol. *Občanský soudní řád: komentář.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. 2 sv.

DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. 2 sv.

WINTEROVÁ, Alena a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. 3. vydání. Praha: Linde, 2007. 1088 s .

Odborné články:

HANUŠ, Libor: K míře závaznosti soudní judikatury. *Právní rozhledy*, roč. 15, 2007, č. 16, s. 575 – 582.

JIRSA, Jaromír. Perspektivy českého civilního procesu. *Právní rozhledy*, roč. 16, 2008, č. 12, s. 427 – 434.

KINDL, Milan. Malá poznámka k odůvodnění rozsudku aneb konec judikatury v Čechách? *Právní rozhledy*, roč. 9, 2001, č. 6, s. 276 – 278.

KRÁLÍK, Michal. Ještě ke konci judikatury v Čechách. *Právní rozhledy*, roč. 9, 2001, č. 12, s. 594-599.

KRÁLÍK, Michal. Nepřezkoumatelnost rozhodnutí jako důvod jeho zrušení. *Právní rádce*, 2007, č. 10, s. 31 – 37.

KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Vliv § 13 navrhovaného občanského zákoníku na soudní rozhodování v civilním soudním řízení. *Právní fórum*, roč. 8, 2011, č. 8, s. 382 – 387.

KÜHN, Zdeněk. Základní modely soudcovské argumentace. *Právník*, roč. 140, 2001, č. 4, s. 342 – 368.

KÜHN, Zdeněk, DERKA, Ladislav. Odůvodnění rozhodnutí vyššími soudy po 1. 1. 2001 a některé poznámky související. *Právní rozhledy*, roč. 9, 2001, č. 8, s. 380 – 383.

LAVICKÝ, Petr. Odůvodňování usnesení v civilním řízení soudním. *Právní fórum*, roč. 6, 2009, č. 1, s. 6 – 14.

ŘÍHA, Michal. Povinnost soudu odůvodnit rozhodnutí o nařízení předběžného opatření. *Právní rozhledy*, roč. 18, 2010, č. 11, s. 402 – 407.

VRCHA, Pavel. K odůvodnění prvoinstančního rozsudku v občanském řízení. *Soudní rozhledy*, roč. 10, 2004, č. 3, s. 85-89.

WINTEROVÁ, Alena. Nad perspektivami českého civilního procesu. *Právní rozhledy*, roč. 16, 2008, č. 19, s. 706 – 711.

Judikatura:

Nejvyšší soud:

Rozhodnutí NS ČSSR ze dne 9. července 1965, sp. zn. 4 Cz 94/95 (R 61/1965).

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. listopadu 2000, sp. zn. 30 Cdo 2182/99.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2001, sp. zn. 26 Cdo 254/99.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. května 2004, sp. zn. 29 Odo 257/2002.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. listopadu 2004, sp. zn. 26 Cdo 1472/2003.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. ledna 2007, sp. zn. 28 Cdo 3256/2006.

Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13. června 2007, sp. zn. Cpjn 19/2006.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. července 2008, sp. zn. 28 Cdo 1885/2008.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. června 2009, sp. zn. 20 Cdo 2770/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. února 2010, sp. zn. 30 Cdo 541/2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. března 2010, sp. zn. 30 Cdo 677/2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. dubna 2010, sp. zn. 33 Cdo 4374/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. října 2010, sp. zn. 30 Cdo 1593/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2013, sp. zn. 33 Cdo 3498/2012.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. dubna 2013, sp. zn. 32 Cdo 1591/2011.

Nejvyšší správní soud:

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. prosince 2008, sp. zn. 8 As 31/2008-72.

Ústavní soud:

Nález Ústavního soudu ze dne 15. září 1994, sp. zn. II. ÚS 135/93.

Nález Ústavního soudu ze dne 20. června 1995, sp. zn. III. ÚS 84/94.

Nález Ústavního soudu ze dne 26. března 1996, sp. zn. Pl. ÚS 48/95.

Nález Ústavního soudu ze dne 26. září 1996, sp. zn. III. ÚS 176/96.

Nález Ústavního soudu ze dne 12. června 1997, sp. zn. III. ÚS 95/97.

Nález Ústavního soudu ze dne 17. prosince 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97.

Nález Ústavního soudu ze dne 12. října 1998, sp. zn. IV. ÚS 304/98.

Nález Ústavního soudu ze dne 27. dubna 1999, sp. zn. II. ÚS 94/98.
Nález Ústavního soudu ze dne 4. srpna 1999, sp. zn. IV. ÚS 544/98.
Nález Ústavního soudu ze dne 22. června 2000, sp. zn. III. ÚS 68/99.
Nález Ústavního soudu ze dne 17. května 2001, sp. zn. III. ÚS 727/2000.
Nález Ústavního soudu ze dne 30. října 2001, sp. zn. II. ÚS 444/01.
Nález Ústavního soudu ze dne 30. června 2004, sp. zn. IV. ÚS 570/03.
Nález Ústavního soudu ze dne 17. srpna 2005, sp. zn. I. ÚS 403/03.
Nález Ústavního soudu ze dne 20. září 2006, sp. zn. II. ÚS 566/05.
Nález Ústavního soudu ze dne 15. ledna 2009, sp. zn. IV. ÚS 1554/08.
Nález Ústavního soudu ze dne 5. května 2011, sp. zn. I ÚS 2771/10.
Nález Ústavního soudu ze dne 20. června 2011, sp. zn. I. ÚS 329/08.
Nález Ústavního soudu ze dne 13. prosince 2011, sp. zn. II. ÚS 727/11-1.
Nález Ústavního soudu ze dne 22. května 2013, sp. zn. I. ÚS 3844/12.

Krajský soud:
Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 30. srpna 2005, sp. zn. 10 Co 632/2005.

Internetové zdroje

Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, III. volební období, 1998 – 2002. Tisk č. 257: Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. [cit. 17. března 2014]. Dostupné na http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=257&CT1=0

Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, V. volební období, 2006 – 2010. Tisk č. 478: Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. [cit. 17. března 2014]. Dostupné na http://www.psp.cz/sqw/text/tisky.sqw